

Megjelenik e politikai, tudományos és művészet lap minden héten kétszer: Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósításokon kívül, Hírlője közül minden hirdetőment, egy ötos-szelet sorától három krajczárért pengő pénzben.

VILÁG

Előfizetheti helyben a szerkesztő-hivatalban [Uri-utca 150. sz. alatt, 150 emeletben], félre postán 6, különben 5 ezüst forinttal; az országban minden — azon kívül csak a bécsi cs. kir. fő-postahivatalnál Bécsben.

Nem-rendes levelezők kéretnek az Intézethez bérmentesen küldeni közléseiket.

Minden közlés „a Világ szerkesztő-hivatalának” cím alatt kéretik beküldetni.

Tartalom.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY. Kinevezések. Halálozás — Életkor. — Fővárosi hírek. — Győr megye közgyűlése. Szabolcs megye választmányi javaslata 's erre kelt közgyűlési határozat a magtárak, tüzkármentesítés és fogházjavítás tárgyában. Kivonat gróf Andrássy Györgynek Sáros megyei főispánokéba írtatásakor mondott beszédéből. Viszonzás Barsból a skot szerzetesek ügyében. Rövid válasz Fogarasinak. Erdélyi orsz. tud. — Hírlapi kalászkok. KÜLFÖLD. Szerbia. (Török befolyás a szerb forradalomra. Miesies halála.) Nagybritannia. (Frédrik főhg. Londonban; Ross kapitány Falkland szigetén tudományos vizsgálatokat tesz. Északamerikával kötött szerződés iránti ítéletek. Az amerikai gabonavitel megengedtetik) — Franciaország. (Középtengeri francia partvidékek térképei. Francia- és Németország közötti vámszövetség). — Spanyolország. (Sajtó-visszatekintés). Belgium. (Szeptemberi ünnepek). — Németország. (Iparmunkáztatás némely részletei). — Északamerika. (Amerikai ítéletek az angol-amerikai szerződésről). Vegyes közlések. Hivatalos jelentések és magán-hírdetések. Gabonár. Pénzkelet. Dunavizállás.

Magyarország és Erdély.

Őcs. ap. Felső Rajacsich József görög n. egy. verseczi püspököt karloviczi érsekké méltóztatott kegy. kinevezni.

Mies Károly nagyszebeni főharminczados brassói főharminczados alkalmatott. — Zalathnai bányakamrai physicus Decani Ernő abrudbányai bányavárosi physicus; — Felsőbányai zuzóalmi-igazgatóvá gr. Kreith Vilmos ottani bányászati actuarius neveztetett; továbbá a radobojai kénköbányai ellenőrségre Markovics Márton moldvai bányászati iktató alkalmatott.

Főméltóságú Kopácsi József herceg-prímás az Esztergomban nyitandó praeparandia professorává nt. Májor István esztergomi és Rendek József lelkéri kaplánokat méltóztatott kinevezni. Ezen intézet folyó évi november elején fog megnyitni.

Főtiszt. Gál József ugrai apát, fehérvári kanonok és székesegyházi főesperes 'stb. sept. 23kán meghalt.

Életkor.

A teendők tengerére munkaterhes éveiben kiindult nemzet tágas láthatárán tündeznek nagyobb érdekek árnyékában észrevétlenül kisikamló közügyi pontok! — De változik az idő 's a fejlődés természetéből újabb körülmények állnak elő, 's mi kicsinyiség volt egykor, az ma már sürgető szükségé válhatik. Az időségi sajtó magas hivatalának egyike a nemzet figyelmét az imigy fontosakká lettek fordítani, 's szívét a tárgyalást megtermő meleg részvétre buzdítani. Illy feladat napjainkban, véleményünk szerint, az életkor kérdése, vagyis megfejtése annak, vajjon a polgárok boldogsága 's a hon jóléte kíván-e különösen köztünk bizonyos érettséget azokban, kikre mindketet bizza! Balga leendett vala, ki, — míg az öregesség túlságos tisztellete az érettebb ifju kortis kizárta a közhivatalok 's ügyekből, 's a balítéletek kényhatalma meddő szemléletre szorította a cselekvésre termett embert, miglen az évek hosszú során meg nem tört ereje vagy elnem ernyedn nemes lelkesülése — mint sürgető teendőt ajánlotta volna az életkor meghatározását, mellyen alól cselekvőleg nem léphete fel polgár a közhivatalok 's ügyekben. — De ma, miután az éretlenség túlfeszített igyekezete károsan kezd hatni hazánkra, 's miután több oldalról emelkednek szavak, vajha nyomonosan szólalna fel már a sajtó e tárgyban, — im a közkívánságnak szolgálni akarván, nézetünket e cikkben kifejtjük. —

Az ifjúságot mi ugyan, mint a nemzet dús reményének kellemes virágát szeretet karjaival öleljük, 's közhivatalokra czélzó törekvését szemlélvén, bennünk inkább öröm, mint aggodalom keletkezik! mert ez közügyek iránti részvétet feltételez; pedig főbb ohajtásunk a zsenge keblekben honszeretet-éberszette munkássági hajlamot táplálni. Nem elfojtani tehát ezt, hanem csak irányt 's határokat jelölni: felszólalásunk czélja, nehogy a pezsgő kor vágya 's innen eredt szerénytelen avatkozása veszélyt okozzon a hazának! — Azok közé sem akarunk számláltatni, kik ősz fűtöket, tar fejet, vagy redőzött homlokot, a bölcsesség csalhatlan jelképének tekintenek. Mert lehet a henység párnáján is elhalkodni az életet, 's rögzött elöítéletek homálya fedheti az agg koponyát! — De másrésről természetünkbeli folyó eredmény, hogy bizonyos korban fejlődünk csak az értelmesség oly fokára, minőt a bírásokodás szövevényes kérdéseinek feloldása 's a nemzet közügyeinek szerencsés felfogása követel. Sok, igen sok kívántatik azokban, kikre a nemzet legdrágább kincseinek kezelését, személy- 's vagyongojának védelmét — ezek öalmát 's felettök támadandó keres-

tek elintézését bizza; kiket ama szép de terhes pályára emelt, hogy sorsa felett határozzanak. Szilárd jó akarat 's mély ítélet — e nélkülözhetlen kellékek — gyéren találatnak fel az élet tavaszában, mert míg bennünket szenvedély hullámai izgatnak 's inkább érzékiesség heve mint higgadt megfontolás 's bölcs előrelátás vezérek, addig szilárd jellemet, mély ítéletet nem várhatni. Helyesen jegyzi meg Voltaire „la jeunesse est le temps des illusions” és így nemzet, mellynek alkotó kormányrészt ifju tűz 's mozgalom intézi, ritkán szerencsés a józan haladás ösvényén czélja felé siettében; többnyire kitérve, vagy helyesebben kiragadtatva a mérséklet működéséből — önalkotta őr ábrándvilágban tévelyeg. Pedig mint gr. Sz. I. „Kelet népében, mondja „a szám szerint legnagyobb nép is idő előtt semmisül meg, vagy örökre szolganépkint pang, ha országos dolgok körül érzelmi 's képzeleti mámorinak enged, 's ezek után indul.” A természet szózata nyilatkozik tehát a népek köz érzelmében, midőn egyéb kellékek közt bizonyos életkort is kívántak 's kívánnak a nemzet kormányát viselőkből.

Azonban a haza érdekel legközelebb minket, 's nemzetünk jobblétét ohajtó józan 's tiszta patriotizmus ada tollat jelen fejtetésre, 's így az általános eszmék magas regiójából alászállunk polgári életünk tényleges mezejére. A magyarnak pillanatai drágák; de mégis ovakodnia kell, ne talán a felhevült képzelet 's az érzékeny szív túlsúlya kárt, bánatot szüljön. Bölcsen írja Keletnépében nagy hazánkfa „hogy inkább az értelemnek, mint szívnek szükséges kormányozni a magyart!” És így méltán aggódunk, midőn naponkint többet igényel magának ifjúságunk, midőn ők t. i. ifjaink szeretnek teremteni a közvéleményt 's tapasztalatlan nézeteket a nemzet értelmesejére mintegy erőszakolni. Feltűnik ez közgyűléseinkben, hol jobban 's jobban érezzük kijelölését a szükséges körnek, mellybe vonulva hasznosan osztozzék a nemzet reménye tanácskozásinkban. — Nem a szívet megható beszédre fakadt helyeslést, vagy rosszálást értjük itt; hiszen ki ezt ellenzi, az természetünkkel szálljon harcba: miért fogékony szívünk a szebb 's nemesb iránt 's miért hatja meg a szép szó varázserővel bensőnket annyira, hogy élő hangokban nyilatkozik az elzárt néma érzés. — Örömmel látjuk megyei teremünkben az ifju erőt, hogy így még szíve melegében könnyebben foganjon meg a honszeretet magva; hogy köztanácskozásinkból merítse a tápláló nedvet, 's erős gyökeret verjen ott, mellyet az élet bármily viszontagságai ki ne irthassanak. De csak szív 's értelmi tápot nyerni járjon oda; ne lépjen soha túl az illedelem es köteles tisztelet korlátán. Jelentse ki tetszését, de ne gátoljon senkit is szólásában, sem durván a gyöngébbeket honunk kárával ne rettentse el. Nincs szebb a természet rendénél; ne forgassuk tehát önkényesen fel azt! — Kiknek idejük „itélni” a hon közügyeibe avatkozní még nem érkezett, azok körükben tartózkodjanak. —

Mondják, az ifju sokszor kitünőbb ítélettel 's jelesb tulajdonokkal bír mint az agg; lehet kivétel, — de épen mert kivétel, közönséges szabályul nem szolgálhat! Ismertünk gyermekkorú költőket, ritka tehetségű művészeket; de mindezeknek az, mi tudományokba életet lehel — a tapasztalás — hiányzott; 's így az ítélet, melly csak a tényleges események mezején érhetik meg. — Közeledünk már kétes jövőnők csiráit rejtő országgyűléseinkhez; következőleg fölker minden erőt, minden ovakodást a hon ügyei tárgyalásiban. Itt, itt kötelesség örködni, nehogy közvetlen hatása az éretlenségnek indítványoztasson olyakat, mik talán a serdülő kornak inyére, de egyszersmind a nemzet veszélyre szolgálnának. A magyar fejledező boldogságra kérjük nemzetünk lelkesjeit, egyesüljenek addig is, miglen törvényhozás útján orvosság készül a harapodzó rosz ellen, 's ne engedjenek nyomadékok köztanácskozásokban azoknak, kiket legkevésbbé illet határozás. Ellenállhatlan morális erő van a közrosszálásban, ugy hogy rajta a szemtelenség is hamarébb megtöretik, mint irott törvényen. Hiszszük, hogyha valamikor, bizonyosan jelenkorunkban, hol annyi mozgalom, annyi ifju tűz, annyi hamarkodás izgatja társasletünk hajóját, igen igen kívánatos az utasítások adásában inkább az értelemnek mintsem a szívnek túlnyomó uralkodást engedni, ha már csakugyan engedni

kell; noha belátásunk szerint kellő arányban mindketet párosítani lehet, sőt kívánatos; mi a túlbuzgó fiatalság eddigi zajos közbejötténél nem remélhető.

Ha megyei szerkezetünkbeli kifolyó hivatalok elágazó kötelességeit közelebrül vizsgáljuk, az életkor elhatározásának szüksége még inkább kitetszik. Eddig is, de főképp két utolsó hongyülésünkön igen tágas munkakör jutott a megyei tisztviselőknak. Ok vagy bölcsen fúzik jobbágy és ur között a bizodalom és kölcsönös szeretet kötelékeit, vagy gondatlan kezekkel ketté tépik azt 's helyébe a gyűlölség 's bizalmatlanság doemonát ültetik, melly aztán nemzedékeken át üzi százféle alakban urnak 's jobbágnak egyaránt káros ármányait! E fölött mennyiszor követel kötelesség pontos teljesítése 's a személyválogatást nem ismerő igazságszeretet, kegy 's jövendő remény csáb ingerein, ellenségeskedés és bosszú rémein szilárd lelkesüléssel felülemelkedést! — Pedig ezeket hiába várjuk zsöngé életből, mik csak a tapasztalás érettebb ítélet vezérfonalával edzett jellemnek lehetnek eredményei. — Egy megyei bíróságnak, mi még idős korban is könnyen nyomasztóvá válhatik, személyében bírói és végrehajtói jog központosul, mit a magyar még koránás fejedelmiben sem párosított 's nem is párosíthat, mert törvény 's alkotmányos szabadságnak legveszélyesb ellensége e kettős hatalomnak egyesítése. Igen, uraim, ténylegesen szükség tisztviselőink állását fel fogni; ok, mi a valóságos felelet terhét nem ismerő kézzel gyakorolják a pálcát, 's míg minden más törvénytől fölebbvitel engedtetik, addig a szolgabírói hevenyében kijelentett ítélet, rögtön, saját poroszló által végrehajtatik minden feljebbviteli jog nélkül — birtonkon belül értjük, mert kire egyszer mi rá rovatott, arról hasztalan senki eltűrt szenvedését le nem veendi. Már a büntetési joggal mi könnyű visszaélni, a tapasztalás de egyszersmind gyarló természetünk tanúsítják. — Hamar ingerelhető az érettebb ember is, hát még kinek ereiben pezsgő hévvel foly a vér, ki mérséklet nem tanult; szóval: a rég ohajtott tisztség képzelt fényétől megvakított fiatal! — Oh ha már ifjaink nem látják sovárgásaik fonákságát, legalább a nemzet vethetne azoknak határt. — Majd egy szegény, némi pietással járul birájához, ügyében, — mellytől üdve vagy pokla függ, — igazságos ítéletért esdekelve. De mikint zavarodik meg a jószívű együgyű, 's mint esökken bizodalma, látván birája fiatalágát; mert hiában! ő nem foghatja meg, hogy illy korban valaki komolyan ítélhessen. Tágul imigy feljebbvalóhoz vonzódása, 's elégtelenség félre furakozik az alsóbb osztályba. Jaj pedig a nemzetnek, hova illy mételey férkezik, ott előbbutóbb a nyugalmas polgári élet veszőrája kondul meg!

Mindezek ellenére napi eseményeinkben rendszeres látvány: felhasználása a pénznek 's minden erőnek, hogy ifjak emeltessenek a megyei hivatalokra! Hányan sánylik éltükön át hiaságok oltárán tett áldozataik sirmalmas következményit? Azért, ha sem ok, sem atyjaink okulni nem akarnak, ébredjen a nemzet föl, 's vessen gátot az árnak. Öseink bölcsen kimutatták az ösvényt, mellyen haladnunk kellene; de mi attól eltörtünk már; — törvényeink érettekorunk 24 éven alól senkit nem tartanak, 's még sajátjokat is másnak gyám-sága és felügyelése alá helyezik, 's így bár betűje nem, de szelleme törvényeinknek igen is, 24 éven alól senkit érettek nem ismer: mert törvényünk miképen tarthatná éretteknek közhivatalokra azokat, kikre az egyedül őket illető tulajdon kezelését sem bizza?

Kitűnik, reméljük, már a mondottakból, hogy az életkor elhatározása sürgető szükség napjainkban; 's ezért országgyűlési utasítások korszorújába ohajtnók e korszerű kívánatot is fűzni. 's öseink példájukat 24 évet szükségképp megkivánni minden közhivatalokban!

K. I.

Fővárosi hírek.

† Pest, oct. 8. Gyors közeledéssel köszönt be az ősz, 's a naponkint inkább hűvesülő levegő, melly főleg reggel 's este érezteti csipkedő élességét, már az úgy nevezett nemzeti uszóiskolat is kizorítá a Duna habos öléből. Minden évszakra megvan saját kelleme, — az ősz jelesen a szürettel dicsekszik, miből azonban mi a város háztömegei közé

zárkózva mítsem tudunk, mítsem élvezhetünk, ha csak az átellenes testvér-Buda hegyei közé nem sétálunk, — de itt is csökkenté annak szokott élénkségét a kárvallott szőlősgazdák kedvetlensége. Városi őrszi kellemeink közé sorozhatjuk talán a roppant nyári por kevesbülését, mely azonban szinte csak addig kiméli meg szemünket mardosó látogatásától, míg valami talpra esett szél fel nem zavarja édes nyugalmából. Városunk szívében ugyan még illy történet-hető véletlen ellen is van óvszer, mert némely utcákat most is öntöznék, de illy ápoló gondoskodásban nem részesülnek azon városrészek, melyek az egésznek csak mostoha gyermekei gyanánt tekintetnek. Például a pompás Ludoviceumhoz vezető pompátlan üllői uton csak a nyugvó szél, de nem is a szél, hanem csak a szellő emberségének köszönhetjük, ha a por vörösrre nem eszi szemünket, mert ott olly bőségben torlaszkodik ezen, fővárosunkat olly kitünően jellemző anyag, hogy a leggyöngébb szellőcske, vagy csak egy szeker is felkavarja azt. De hogy is ne? mikor itt kihordják talyigákon az udvarokból utcára a sarat, 's bizonyos előszeretettel rakják és rendezgetik hosszú sorokba, nehogy valamikép ellopják, míg kiszáradván, a szél fel nem öleli rohtében. Azonban igazságosak akarván lenni, meg kell vallanunk, hogy városunkban esudák is történetnek: a Leopolduteza végén a sóház körül, hol eddig nem is tudók hogy kövezet létezik, a napokban elszedék a köveket takaró lágy szemét- és sárpárnákat; 's mi csak most sajnáljuk a szegény köveket, hogy nyaranta izzadniok kelle a meleg takaró alatt, — tölre azonban nem olly igen féljük őket a fázástól, hiszen lesz gond, hogy újra meggyűljön fölöttök a takaró, már csak gazdasági tekintetből is, mert addig legalább nem kopik a kövezet, míg illy eredeti módon ki van vánkoszolva. — A lopások most nálunk napi renden vannak; 's meglehet azért gyakoriabbak a tolvajlások, mint a tolvajok elfogatásai, mert a természet tiz ujjal ajándékozta meg a tolvajokat, a poroszoknak pedig, kiknek látniok kellene, csak két szemet adott a gondviselés. De borzasztóbbak a megtámadtatások, melyek, úgy látszik, már divattá akarnak válni városunkban. Ma holnap az ököljog korába süljedünk vissza, mert nem lesz kitől védelmet várni, ha magok azok, kiknek hivatali kötelességük volna a békés polgárt haramjakezek ellen védeni, — utonálló szerepet öltének. Fájdalmasan esik illy tényeknek, minőt előterjeszteni szándékunk, még csak hallása is, 's minthogy az szintolly borzasztó mint embertelen, az esemény hírének első hallatára szándékosan nem szólalánk föl, nehogy az örökös rovgatás viszketegének gyanujába essünk, 's mert igenigen lélekismeretes dolognak tartók olly ténynek nyilvánosságra hozatalát, mely miatt egész polgáregyetemben a boszorkodásnak méltán ébredhet föl szikrája, 's mely ártalmasan hat a társas viszonyok kapcsolódására. Most azonban, midőn a tényről más lapok szóltak, kötelességünk azt napfényre hozni, melyre nézve, ha az itt még most nem érinthető részleteiben is bevalósul, borzadással kell felkiáltanunk, hogy az erkölcselenség köztünk főfokra hágott. A tény ez: Schwarzer ur magyar születésű bécsi borkereskedő esti kilenczedfél órakor kilépvén testvére az országuton levő házának kapujából öt embertől megtámadtatik, kik fojtogatják, ütik, fejét a kövekhez verdesik, ruháját tépik szagatják; lármájára kijönnek cselédei, 's urokat vérben fetrengeni látván az orgyilkosokat elfogni készülnek, de négye megfutatulván csak egyet keríthettek kézre. 'S ezen egy — polgári ruhába öltözött városi porosz, — 's kísült, hogy az elfutott négy ketteje szinte városi porosz, másik ketteje pedig városi rendőrbiztos volt!!! Mi vala céljuk az utonállóknak, még tudva nincs, — ám bármi volt legyen is, — a tény magában irtóztatós. A panaszló Schwarzer urat a városkapitányánál a körülálló poroszok gúnymosolylyal fogadák, 's még ellene durva szavakkal ki is keltek, a városkapitánya pedig, úgy látszik, nem tudott mit csinálni kétes helyzetében. — Mi ezt itt tovább nem kutatjuk azon biztos reményben, hogy a gonosztevők példásan fognak bünhődni. Igen, ezt várjuk, ezt követeljük is a polgárisodás, 's a törvénytisztlet nevében: mert mire támaszkodjunk ezentúl, hol 's kitől várjunk igazságszolgáltatást, ha illy orgyilkoló merények büntetlenül maradnának? El kellene szűrnyednünk, valahányszor illy poroszokat látnánk az utcákon, annak tudatában, hogy az igazságszolgájának nevét a leggyalázatosban bitorolják.

Győrbiül. Sept. 29. Győr vármegyének sept. 5-én kezdett közgyűlése ugyanazon hónap 13ik napjáig folytatva tartatott. — Valamint egyes emberekről csak egy hozhatunk alapos ítéletet, ha tetteiket folytonos figyelemmel kísérjük: úgy testületek iránt is csak akkor alakulhat igazságos vélemény, ha munkálkodásaik fonalát, meg nem szaggatva gomboljuk, elmékedési műszerünkön. Sajnálva tapasztaltam azért, hogy említett közgyűlésünkről ideig, mindegyik hírlap hallgatott; s annival inkább sajnálhatni pedig ezen körülményt, mert voltak napok, midőn a szenvedély, egy bizonyos lapban, igen gyors volt személyeskedési vágyát kielégíteni. — Hogy a fonál meg ne szakadjon; valahányszor a rendes levelezők, kötelességük teljesítését elmulasztandják; mindenkor kész leendek megyei életünkből, a közérdekű tárgyakat közölni. — Tehát az említett gyűlésen I. a nm. Helyt. tanács a megyét — egy táblabírónak főispán nem létében történt kinevezése miatt — legfelsőbb meghagyásból oda utasítván, hogy jövődében hatásköre illyen 's hasonló visszaéléseitől ovakodjék: ezen intézvény egy, a folyó évben már hozott határozat folytatában, az országgyűlési tárgyakban foglalatokodó választottságnak ki fog adatni. 2) A nm. Helyt. tanácsnak a karloviczi érsek megválasztására küldendő követek utazása érdemében kelt intézvénye felolvasatván, miután abban a görög nem egyesült egyház helyett, ilir egyház iratott, határozatá lön: a közelebbi mult időkbén sajnosan tapasztalt kicsapongásokra figyelmezőleg, az „ilir egyház“ kifejezés, mely ismét új ingerültségeket ébreszthetne, a KK. és RR. aggodalommal töltvén, melyek csak görög nem egyesült, 's nem ilir egyházzal szólanak, ismételten, más tekintetben pedig elméket könnyen lázítatható elnevezések gatlására, teendő orvoslási előterjesztés végett, az országgyűlési tárgyakban munkálkodó választottságnak kiadati, a nm. Helyt. tanács pedig az aggodalomnak bejelentése mellett a felöl tudósítatni rendeltetett. — 3) A nmgu Helyt. tanácsnak, a szülőknek, gyermekeik iskolába járatására leendő köteleztetése iránt érkezett intézvénye: a nevelés tárgyában ügyelő választottságnak ki fog adati. A nép nevelés körül igen célszerű javaslat készítettett megyénkben, 's kinyomatván kiosztatni rendeltetett; majd meglássuk, azok, kikre a végrehajtás bízott, mikép járnak el tisztükben 's nem szenved e ez is — egy, mint sok más jó hazánkban — tisztújítási rendszerünk szirtén hajótörést. — 4) A türelmi adó behajtásához segédkezek nyújtását rendelő helytartótanácsi k. intézvény: lévén e tárgyban egy végzés, mely szerint a megye ezen adónak törvényességét el nem ismérte, — tudomásul vétetett. — 5) A nmgu Helyt. tanácsnak azon intézvénye, melyben legfelsőbb határozat folytatában, a cs. kir. örökös tartományokhoz intézendő értekezéseknek latin nyelven leendő szerkesztését rendel, egyszersmind pedig arrul is tudósít, hogy az örökös tartományi hatóságok is a latin nyelv használatára utasítottak; — a megyebeli jegyzői hivatalnak, ahoz leendő alkalmaztatás végett ki fog adati. — 6) Szóba hozatván, hogy a győri pósthivatalnál, az eddig magyar szerkezetű tértevények, most ismét német nyelven adatnak ki, 's erre nézve, miután a törtévények, az illetőknek utasításul szolgálnak, 's így méltán igényelhetik: hogy az illetők előtt ismeretes nyelven legyenek szerkesztve; ehhez képest a nmgu Helyt. tanács ez érdemben eszközlendő orvoslás végett megkéretni rendeltetett. 7) Hontmegye rabjainak tiz évi jegyzékét, olly kéressel közölvén, hogy ezen megye is hasonló jegyzéket küldeni sziveskedjék: ezen megye részéről a kérdéses jegyzék ő cs. kir. Fenségének eredetiben küldetvén be olly reményvel: hogy ezen adatok kinyomatni, 's minden esetre a törvényhatóságokkal közöltetni fognak; miért is a kívánság ezuttal nem teljesíthetvén, Hont megye e felöl tudósítatni fog. 8) Zalamegyének azon levele olvastatván, melyel a Zágráb megyei tisztújításnál elkövetett ilir merények iránt, ő Felségéhez tett felírását közölvén, arrul is értesít, hogy miután a nevezett megye, az alkotmányos szabadságot 's a sarkalatos törvényeket letapodta; azon törvényen kívüli állásban lévő megyével, míg az alkotmányos rend ottan helyreállitani nem fog, minden közvetlen öszveköttetést megszüntetett: sajnosan tapasztalták a KK. és RR. ezen tudósításból, hogy Zágráb megyében akifakadt pártszellem nemhogy csilapodnék, de még inkább növekedve, naprulnapra veszélyesebb lön, erre nézve abban állapodtak, hogy ő Felsége, ki ezen, az egész hazára káros következményeket szülhető kicsapongá-

soknak megvizsgáltatása, 's a vétkeseknek megfenyítése iránt már megkéretett, 's a kinek atyai gondoskodását teljes bizodalommal várhatatik is, hogy minden kellő intézetek meg fognak tétetni, ez uttal hivatkozolag a már történt felírásra, ujabban megkéressék: hogy a dagadó szenvedélyek, minielelőbbi elfojthatására, hová hamarébb intézkedni k. méltóztassék. — Ugyan ezen alkalommal, a leirt ilir merények által előidézett keserű érzések között felolvasatott a kézen forgott Pesti Hírlapból azon cikk, mely a zágrábi ujság tudósítása szerint, Zágráb megyei ujab meg ujab ilir kicsapogásokról értesít, mely tudósításban különösen Győr megyét érdeklőleg, a magyar nyelven levelezés megtagadatik, 's a megye, magyar szerkezetű levelének visszaküldésével fenyegettetik. Nem volt a KK. és RR. között olyan, ki a nevezett cikk felolvasatását rosszszallotta, 's kít a hallottak el nem szomorítottak volna. Azonban azóta értésünkre esett, hogy ezen felolvasásért, némely külmegeyeiek a megyét, de különösen a felolvasót, megróni, 's gyanúsítgatni kedves kötelességüknek tartották. Kérjük igen szépen gyanúsítgatató atyánkfiait, ne serénykedjenek olly igen. Tudjuk mi azt, hogy hírlapi cikkekre — ha mindjárt a Zágrábi ujság adná is — végzést alapítani nem lehet, — 's a felolvasás csak olly alakban történt, mint midőn bárki is, magán értesülését a gyűlésen előadja. A végzés pedig Zala megye értesítésére alapítottatott. — Engedtessek meg hogy Zágráb megyének a jelesített cikkben olvasható azon végzésére nézve, mely szerint jövődében a papságot, gyűléseire különösen meghivatni rendelte, következő kérdéseket tessek: a) nem országos nemes e a cath. pap? 's ennek ismértetvén, miért különböztetik el a meghívásban más nemesektől? vagy talán eddig soha sem hivattott gyűlésre? b) Hideg vérel nézhetjük-e, midőn az éjszaki armány, Magyarországon az ev. papokat, horvát honban pedig a cath. papokat választja veszélyes céljainak elérhetéséhez eszközül? — Vigyázzunk uraim, mert a legkülönműbb eszközök is, ügyes armányokdó kezében, könnyen ugyanegy célra használhatók! — 9) Fiumei kapitányságnak a pest-fiumei vasut vonal iránt a törvényhatóságokhoz intézett levelére: a felszólítás egész kiterjedésében pártoltatván ő Felsége, ugyan azon szerint ezen megye részéről is meg fog kéretni. — 10) Győr városában lakozó nemesség tulajdon lakházainak is kényszerített megváltás utján, katonatartási teher alá erőszakos vonatása érdemében érkezett, 's az eddigi szokásra utaló k. intézvényre: ő Felsége ujjolag meg fog kéretni; hogy a panaszos törvények ujab felvételét, 's a törvények értelmében leendő végső elintézését, elhatározni legkegyelmesebben méltóztassék. — 11) A győri harminczad-hivatalnak másod alispán urhoz intézett azon levele, melyben a türelmi adónak behajtásához végrehajtók rendelését kéri, felolvasatván: lévén e tárgyban már végzés, a kérelem nem teljesítetett. — 12) A marhahusnak ára városban 13, átkelési helységeken 's mezővárosban 12, egyéb helyeken 11 vkrra határozatott. — 13) Ezen gyűlés végre a személyeskedés legvastagabb kitérésével fejeztetett be. Van ugyan is e megyében egy előkelő család, melynek fő tagjait négy testvér teszi, 's hogy itt is beteljesüljön azon latin mondat „rara concordia fratrum“, némely lélekisméret nélküli tanácsadók annyira élesztik a tüzet, hogy a megye tereme már többször színhelye volt, a minden jobb érzésűben elsomorodást gerjesztő, testvéri civódásoknak. Legutóbb S. A. az említettek egyike, ügyvéde K. D. ősz fejű, de igen fiatal-korbeli indultu táblabíró által még a gyűlés színén is tüzeltetve, — testvére iránti gyűlölségtől annyira elhagyta magát ragadatni, hogy, — mint maga is utóbb elismérete — indulatában azt nem tudva, mit mondott, eleinte a megyének egy táblabíráját, utóbb két tisztviselőjét, végre az egész megyét, böcsületsértő kifakadásával illette. Ezen kifakadások széksértési kereset elrendelését, 's e mellett a megsértettek magán keresetének fenhagyását, vonták maguk után. Azonban egyik megsértett tisztviselőnek azon nyilatkozatára, hogy soha boszút állni nem kíván, 's több éven által tisztán megörzött böcsületének visszaállításánál egyebet most sem ohajt, azért ha S. A. táblabíró visszavonja méltatlan szavait 's ez jegyzőkönyvbe iktattatik, minden további keresettől eláll; S. A. szavait mindenkben visszahuzván, 's mind az egyeseket mind az egész közönséget megkövetvén: a KK. és RR. a megye közönsége, vagy tisztviselői böcsületének fentartását, — a megsértett egyének is böcsületük tisztábazozását ohajtván: miután e részben

a felt vissza büntetni nem tési vádult e heveskedésb megrovásul rendelték. ket, mintha vem, valaha zetbe juttatott tásában neve armányai ál sán látom töl izgatottakat hogy ha a rü 's a köztü jeleneteket bonczoló kés Szabo 's az erre k tüz k á r m szer tárgy napjain tar I. Olva szítésére kir járásonkint most nem ta ajánlás gyűjt hogy ezek k által a földel latt, ugy ke mennyiség, helyről a ke köből ujból dül kezesség tozások bevé eszközlössé ról, novemb. számadás be gabiró megv letett gaboná — nehogy it tessenek, be tételére a sz kosokat tová géről jelent Rendei a kül hogy a magt hagyván, a javaslatát kó Hogy milder mely egy th bol 's eskütl döltészen ság tekintetl küldöttségek választatása, biró novemb. tandó megye tett megvizsg gett beadand annyival ink e végetti bizt nek — mint ismerik, tel azonban horg zésökkel tört tozásért mago felelősek. — minthogy az (aratás előtt nő árkváti kü éri, — egy egy vékát, a intézetnek kö tetéből a meg mindazáltal kölesönözten tésére a körül a középponti litani, — va sokasodása e leséről is ren tele tekintet rozzattal egyi döltésgek ált — a kinyom hère az illet *) Közöljük

a tett visszavétel és megkövetés által ezélt értékek büntetni nem kívánunk; azért a határozott széksértési vádtul ezennel elállottak, 's egyedül S. A. tulheveskedésből eredt igaztalan kifakadásainak méltó megrovásául, a történeteket jegyzőkönyvbe igatni rendelték. — Nem azért soroltam itt elő a történeteket, mintha azokban gyönyörködném. Vértük szívem, valahányszor azokat, kiket sorsuk olly helyzetbe juttatott, hogy kezet fogva a közjó előmozdításában nevezetes részt vehetnének, — a eselszövek ármányai által felizgatva, ön boldogságuk feldulásán látom törekedni. — Figyelmeztetni ohajtam a felizgatottakat helyzetükre; az izgatónak pedig ígérem, hogy ha a megye közönségének még hasonló keserű 's a közügyek nyugalmas tárgyalását hátráltató — jeleneteket készítenek, nevüket is a nyilvánosság bonczoló késének általadandom. — l. n.

Szabolcs megye választmányi javaslata
's az erre költ közgyűlési határozat a magtárak, tűzkármentesítés és fogházi új rendszer tárgyában (kivonat az aug. 29-én 's több napján tartott közgyűlés jegyzőkönyvéből.) *

I. Olvastattam a Magtárak iránti javaslat készítésére kirendelt küldöttség jelentése, miszerint a járaskint magtárak felállítását eszközölhetők még most nem találván, — helységenkint magtáraknak ajánlás gyűjtés utján állítását javasolja, olly formán, hogy ezek két, e végre választandó tehetősb adózók által a földes ur, vagy a szolgabíró felügyelése alatt, úgy kezeltesse, hogy a bennöklévő gabonamennyiség, mellynek tartására, ha lehet, ingyenes helyről a kezelők gondoskodni fognak, — minden köböl újból adandó öt vékaért biztos helyre 's egyedül kezesség mellett kikölesönöztessek: 's ezen tartozások bevétele october hónap végeig mindenkor úgy eszközöltessék, hogy aratás előtt ugyan a kiosztásról, novemb. 15-jeig pedig a tartozások bevételeiről a számadás bezáratván a felügyelő földes úr vagy szolgabíró megvizsgálása alá beadassék. — Kölesönkép letett gabonák pedig addig, míg magtárak építetnek, — nehogy ingyen szolgáló kezelők tetemesül terheltesse, be ne fogadtassanak, hanem az ajánlások tételére a szolgabírók a földes urakat — 's adózó lakosokat tovább is buzdítsák, 's azoknak mennyiségéről jelentést tegyenek. — Végzés: A megye Rendel. a küldöttség véleményét azon fő elvre nézve, hogy a magtárak helységenkint állitassanak — jóvá hagyván, a kivételre 's kezelésre nézve a küldöttség javaslatát következő módosításokkal fogadja el: 1) Hogy minden szakaszban rendeltessék ki küldöttség melly egy tbiró elnöksége alatt az illető szolgabíróból 's esküttből álljon, 's a javaslatot készítő kiküldöttség ezen részletes kiküldöttségeknél az egyformaság tekintetéből egy eljárásit tervet készítsen; ezen küldöttségek által eszközöltessék a helybeli kezelők választatása, kiktől is számadásikat az illető szolgabíró novemb. 15-jeig bevévén, — az evégre választandó megyei választmányoknak a tartozó köteleességül tett megvizsgálásnak egy hónap alatti teljesítése végett beadandja 's a t. 2) Hogy bevehetlen tartozások annyival inkább ne legyenek, a kikölesönözés, 's e végetti biztosság kívánása 's megítélése a kezelőknek — mint kik helybelieknek tehetségeit legjobban ismerik, teljes szabadságokra hagyatják; — ugy azonban hogy a kikölesönözés csak egyetlen megegyezésükkel történhetvén, minden be nem hajtható tartozásért magok a kezelők egymásért jót állva lesznek felelősek. — 3) Öt véka gabona újból megadva, minthogy az aratás előtt kiadott egy köböl élet arát (aratás előtt rendszeren magasb, 's aratás után esőkezőnő árközti különbség miatt) legtöbb esetben felnem éri, — egy köbölre mintegy kamatképen adandó egy vékát, az életből meritett tapasztalás után, az intézetnek közhaszonra célzó gyarapodhatása tekintetéből a megye Rendel. ugyan nem sokalnak. Ha mindazáltal illyképen a magtárakbeli életek ki nem kölesönöztesse, az illető magtári kezelők jelentésére a körülményekhez képest szabadságában állandó középponti választmányoknak a kamatot lejjebb is szabályozni, — vagy a magtári mennyiség tetemes meg sokasodása esetére ugyanannak eladás utjáni kicseréléséről is rendelkezni. Végre a terv közönségessé tételre tekintetéből a küldöttségi munkát jelen határozattal együtt kinyomatni, 's a szakaszokint küldöttségek által Helységenként kiosztatni rendeltetett, — a kinyomatás eszközzése a Birságialis Cassa terhére az illető főadószedőnek meghagyatván. —

* Közljük mult számunkban tett ígéretünk szerint. A szerk.

II. A megyei öszves tűzkár mentesítés iránti javaslat készítésére kirendelt küldöttség munkálkodásának rendéről jegyző könyvét következő pontokba mutatván be u: m: 1) Az egyesület úgy alakuljon, — hogy az abba beállításra az adózók mint megyei gondoskodás alatt állók ön jobb létükért köteleztesse, a nemesek pedig minthogy ezen kötelezés a nemesi előjogok sérelme nélkül az ő irányokban nem alkalmazható — az egyesületbe állásra aláírás utján felszólitassanak. — 2) Hogy ezen megyei egyesület egészben véve határozatlan időre állandóul alakitassék, — mennyiben még is az állandó lekötélés képzete, több önkint vállalkozót visszatartóztathatna, azonban az egyesület fenállásának legbiztosabb alapja hasznos voltában létezik, az önkint vállalkozókra nézve az aláírás csak hat évre nyitassék. — 3) A biztosítás kiterjedjen városokon, falukon, pusztákon lévő minden épületek éghető részére és természetnyekre, azoknak becsült arától aránylag fizetvén kiki a kárt mellyet az egyesület valamelyik tagja tűz által szenved; — egy év alatt azonban a biztosított tőke $\frac{2}{100}$ részénel senki többet fizetni ne köteleztesse. — Cserepes épületektől fél teher fizetés mellett egész kárpótlás követeltethetvén. — 4) A biztosítandó vagyonok öszveírását és megbecsülését minden községben a földes urakból 's adózókból a szbíró eszközölése által választandó öt tag hajtassa végre, 's a földes uraság és helység számosabb küldötteik elibe megrostálás végett beadják, — a szakaszbeli szolgabíró pedig azokat néhány próbatétel után meghitelesítve, az egyesületi választmányoknak bemutatandja; a kárpótlás-követelés joga, 's a teherviselési köteleesség kezdetben meghatározott naptól későbbben azon időtől számítatván, midőn az öszveírás és becsüt a szolgabíró a választmányhoz beadja purumokban, és pusztákon a becsült költéségre a szomszéd helység bírái, vagy más hozzáértők alkalmazása mellett a szolgabíró közbejöttével a becsüt végrehajthatatik, az öszveírás egyik partja az egyesületi választmányhoz beadatik, másika pedig a helybeli választottak felügyelése alatt marad. — 5) Az öszveírás és becsüt terjedjen egy esztendőre, 's minden évben megújittassék, — 's a javításokat vagy pusztulásokat kineknek érdekében állván időközben is bejelenteni, a természetnyeket közép számítással még hordás előtt is meg lehet becsültetni 's 3. 6. hónapra 's egy egész évre is biztosítani. — 6) Az egyesület igazgatására évenkint választassék egy igazgató választmány, egy elnökből 's négy rendes tagból; ezen választmány fogja a károsodások esetében tenni a repartitót 's a pénztárnoknál utalványozni a fizetéseket 's a társaságot érdeklő minden bírósághoz az elnökkel együtt három ítélnék, ha többben volna jelen, a többiek sorshuzás utján az ítélethezából kimaradnak. — 7) A pénzbeszedése és kár megtérítése úgy eszközöltetik, hogy minden 100 fr. becsült vagyon után egy garas befizetetik, 's ezen mennyiségből bejövő pénz a hadi főadószedő gondviselése 's kezelése alá adatik, — kisebb károk esetében rendes becsüt következésében az elnök utalványozhat 400 pforintig, nagyobb károsodások pedig a választmány rendelkezéséből fognak kifizetvén, — 's a kárpótlási fizetések a választmány kivetése után fognak beszedetni; ezen beszedésre pedig reményleni lehet, hogy fognak polgári köteleességéből vállalkozni beszedők, kiknek felperességük alatt a fizetni vonakodók ellen a szolgabíró nyolcz nap alatt szóbeli perrel, a végrehajtási törvényekre minden figyelem nélkül valóóság végrehajtással is az egyesületi pénztár részére elégtétel eszközöltetik. — Egész után a szolgabíró a tűz eredményét 's körülményeit hivatalához költött köteleességénél fogva megvizsgálván a vizsgálatot a megmaradt javak becsütjével együtt a választmányhoz küldi 's a megmaradt javak becsüt ára biztosított javak becsüt árából kihuzatván, az így kitudandó elégett vagyonok árának $\frac{1}{10}$ része a kárvalottak kifizetvén, — a becsütvel meg nem elégett főknek szabadságában áll a választmány újabb felnézéseért folyamodni — 's a kielégítés, annak felnézése vagy becsütje alkalmazásával fog történni. — A tűzoltás körüli rendelkezések a választmány körére hagyandók. — 's a választmány tagjai közgyűlését megválasztandók, 's ugyanott meghatározandó az idő, melly alatt az öszveírások és becsüt megtörténjenek — hogy a vállalat minielebb életbe léptethessék. Végzés: A küldöttségi munkálkodás 15 pontjában felállított azon elv, hogy a célba vett megyei egyesületbe állásra az adózókat kötelezni a megyének nemcsak joga, de kötelezése is, — (azon okon hogy itt a kötelezésből az adózó népre egyenes haszon há-

ramlik, 's az egész egyesület vég célja nem egyéb egy igen hasznos policialis rendelkezésnél, 's ott, hol eddig valamely helységben a lakosok tűz által tetemesen károsodtak, az eddigi gyakorlat mellett adójuk egy része levétetett, 's a több helységek közt elosztatott, —) a megye tulajdon elvének ismertetik, 's az említett 15 továbbá a 2ik 3ik és 4ik pontokba foglalt véleménye a küldöttségnek elfogadtatván, az 5ik pont annyiban változtatatik, hogy az öszveírás 's megbecsütés, mind az épületekre — mind különösen közép számítással a természetnyekre hat évre történjék. — Az egyesület elegendő biztosítására pedig a fizetések a becsüt ár irányában történjenek, a kárpótlás azonban csak az öszveírt vagyonokban valóssággal szenvedett, és hitelesen kitudandó kártól követeltethessék. — Kineknek érdekében állván így az öszveírt javaibani változást — vagy természetnyeibe a közép számítással tetemesen eltérő különbséget idején bejelenteni. — A 6ik pontban kütüzött választmányra nézve pedig, miután az egyesületbe az adózók is befoglaltva lesznek, nagyobb bizodalom gerjesztés tekintetéből is pusztán a nemesi rend, 's az abból álló közgyűlés által a választmányi tagok választása eszközölhetők nem találhatik, hanem a biztosítandó tőkék öszvegétől számlálva, minden 50,000 forint tőke után egy szavazatot számlálva a községek fognak választókat küldeni, a nemeseknek, ha netalán olyanok találtatnának, kik magokat elkülönözni 's az adózó községekkel együtt választót küldeni nem akarnának, szabadságokban áll többeknek együtt a kütett 50,000 forint biztosított tőkéből magok közül különösen küldeni választót, — az eszerint elválasztandó egyesületi választmányoknak, a küldöttség által kütüzött jogaihoz 's köteleességéhez az adatván, — hogy évenkint egyszer a közgyűlésre az egyesület ügyeiről nyilvánosság okáért jelentést tegyen. — Többire a küldöttség munkálata helyben hagyatván, ugyan az a vállalkozásra felszólítások sikeresbitése tekintetéből ezen határozattal együtt kinyomatni, 's helységenkint azon nyilvános kijelentés mellett kiosztatni rendeltettek, hogy a megye 's illetőleg megyei egyesület jelen szabályai mint gyakorlatból meritett tapasztalás hiánya mellett rögtönzöttek hiányosok lehetvén, — minden részvevő hazafinak felvilágosító javító észrevételei teljes méltánnyal 's részvétellel fognak az egyesület választmánya által fogadtatni. —

III. Fogházi ügy. Tudomásunkra jutván az: miszerint a rabok ez évbeni tetemes száma, a rekkenő meleg folyvásti tartóssága, 's az előállható nagyobb, az előbbinél szigorubb tömlőczi rendszer melletti általános elzárás, melly csak a vár udvaráni sétáltatás általi szellőztetést engedte meg, — 's az ez előtti vendégeskedésből rendre szorított élelmezés, e nyári hónapokban könnyen szülői lehetnek olly betegségeknek, mellyek a bent szenvedők közül, gyakori áldozatokat ragadnának, — a tömlőczi rendszer ügyében kiküldöttek figyelmét, nemesek a büntetők érdemlett fenytéke szigoru elvételére 's javításokra, de isten adományából nyert, a legnagyobb gonosztevőre sem koczáztható egészségi állapotoknak épségben tartására is, kiterjeszteni, emberi kötelességének ismeri. — 'S e végből végére járván annak, miszerint a némelly betegnek jelentkező ügy nevezett „scorbuticus“ nyavalyának elhárítása, az igen szűk helyre szorult számos rabnak, mennyire csak lehető tágasb helyekre oszlatása, az eddig fejlenkint, 's hetenkint 1 font húsrá határozott élelmezésnek megjavítása, 's a vár udvarabani megrekedt levegői sétálás helyett, szabad levegőni mozgástétel által eszközölhető, ezennel előterjeszti: miszerint azon nagy istálló, melly ez előtt a bitang marhák befogadására szolgált, különben is haszon nélkül üresen állván — az 15 sorozatu rabok által haladék nélkül kitisztatandó, 's kevés költséggel 50—70 15 sorozatu rabok elfogadására elkészitendő, — 's a szükség esetén több alsó tisztí szállások is, kisebb vétésű rabok elfogadására alkalmaztatandók, — az élelmezés hetenkint minden személyre $\frac{2}{3}$ font hússal javitathatnék, a betegséget akadályozó ser-seprő, kívántató mennyiségben orvosi rendelményre adathatnék ki, a szabad levegő 's mozgás élvezhetése mellőzhetlennek találtatván — a rabok egymástól sorozatra, itelt 's itéletlenekre elkülönöztetvén, szoros felügyelet alatt, a hűvesb idők bekövetkeztéig a Haranyod felé vezető út készítésére, olly móddal kibocsátandók volna, miszerint minden 10 rabnak külön, 's más csapattól legalább 30 öl távolságra kijelölt tér kimutatván, kiki maga helyén, külön felvigyázat mellett, a batorsági biztosok egymást felváltó folytonos ügye-

lete alatt; (kiknek illy alkalommal napi díj járad) munkálkodának, — naplement előtti időre mindig a fogházba vissza szállítandók; a halálos büntetés alatt állók, vagy ismeretes szökevények a vár udvarán kívül szabad levegőn, 2 óráig igen szoros őrizet alatt járkáltassanak — s kamrájuk ajtaja ablakaikkal együtt nyitva tartassék — s orvosi rendelvényre rekedt levegőjű szobáik olcsó szerekkel tisztitassék. — N. Kálló aug. 31. 1842. a kiküldöttség. — Végzés A küldöttség javaslata érdemileg elfogadotván, a javaslat következtetésében megállapított változtatások celszerűen foganatosítása, ugyanannak kötelességebe tetetett, — mellynek is mimódon történt teljesítéséről, részletesen tudósító jelentése bevarátik.

Kivonat gr. Andrássy Györgynek sárosmegyei főispán-székebe történt beiktatásakor mondott beszédéből.

A már 27 évig tartó béke, mely e föld lakta népekre áradt legnagyobb jótétemények közé számítható, szülte e század jellemző sajátosságát, miszerint a hosszú és véres háborúk által közállományokon mint egyedeken ejtett mély sebeket gyógyítani, a törvényeket kijavítva — alkotmányokat az emberekkel és tárgyakkal összhangzásba hozni törekszik. Szeretett magyar honunkat is elborítá e minden javítani buzgó szándék, s midőn ezen eléggé szemmel nem tartható tüneményről, annak természetéről, lehető eredményeiről elmélkedni kívánunk, lehetetlen a multra is, mely a jövőnek lehívébb tükré, egykét pillanatot nem vetünk. Nem szándékom előszámlálni, mint szállották, miképen alapították meg eleink ez országot, mint ontották véreket szegény apáink, mint közdöltek halálalig dicősséggel nemcsak ez új szerzeményekért, de a kereszténység s az egész európai míveltség érdekében, miképen állottak ellen, egy maroknyi nép, a tatár s török vad csordáinak, sőt a felhaldnak nemcsak ellenállani, de azt mégis győzni képesek lettek volna, ha a köztök akkor gyökeret vert s számtalanszor csirázó viszálykodás többször az országot az enyészett közelébe nem vezet; — ellenben figyelemmel ezeknek kétségtelen következményeit érintetlen nem hagyhatom. Mintán ezen sok érvágás mindig leginkább a nemzet, a magyar nemzetiség képviselőjét érte; — a nemzet szívverése patakaink folyt, fogyott a magyar ügy sem nagy számú család, s kénytelen vala, mit különben tán nem, vagy legalább nem olly mértékben teendőt volna, idegen csemetét fogadni körébe, s ez által a már különben is vegyes hazai népet még inkább tarkáznai. — Ennek súlya még most is nyom bennünket.

Lehetetlen volt illy tömördekk nehézségekkel küzdő első szent királyunknak az ország alapítójának, a népek annyi vegyületében a nemzetiséget is, mely honi nyelv nélkül üres hang, olly szilárd alapokra, mint a királyi trónt és alkotmányt tenni le, mi később még kevésbé történetelt. — Szelidültek ugyan eleink a keresztény vallás követése által szokásaikkal s míveltségökben, de a fentebbieknél fogva lehetetlen volt nekik, a köztársaság mind inkább szövevényes állapotja által igényelt intézményekben más nemzetekkel egyiránt haladni, azaz: a többi nemzetekhez illeleg kiemelkedni. Ertem pedig ezen kiemelkedés alatt mind azon értelmi felsőbbiséget, mely a lélek, szív s kedély valódi kimívelése, a kereskedés és ipar hatalmas előmozdítása, vagyis a szellemi s anyagi érdek szerencsés vegyülete által, ez úgy is rövid ideig tartó földi létet felsőbb szempontból megítélni, a szerint cselekedni, s a társaséletben mindinkább növekedő megszorításokon megnyugodni tanít, s a vagyonszámot előállítja.

A feljebbiekből következett, hogy ezen magyar föld, minden gazdagsága mellett, eddigelé nem volt képes mind ezen pusztítások által mintegy honosult vagyontalanságból az országot kiemelni, annyival kevésbé, mert vitéz eleink táborban töltvén viharos napjaikat a polgári békes élet alapját tevő gazdaság folytatásával nem sokat gondoltak, — és ennek súlya is még nyom egy kissé. Világos tehát ezekből, hogy a nemzetesedés s a társasági állapot tökéletesbülése felé irányzott általános törekvés, — vagy is a kiemelkedés, e két nagy tárgy, mely a míveltebb nemzetekkel egy fokra állíthat, egyszerre, s miért épen a jelen időben? Ránk rohan. (Es az állapotunk diagnózis.)

De ha ezen két feladat felé haladás más sokkal számomb, egyjuku, s a míveltség magas fokán álló nemzeteknél felelte nehéz, — vajmi nehezebb hazánkban! Nemzetiség ugyanis, nemzeti nyelv nélkül üres hang, — ezt áldott fejlődésünk, (ki mindenhez, mi országunk emelkedését eszközölheti, hatalmas védkezést nyújtja) és az országos Rendek állították, mit fél század óta keletkezett törvényeink irányja bizonyít. Ámbár pedig ezek jó sikerre kétségtelen, mégis hány lakosa van még Magyarországnak, ki nem csak nem-magyar ajku, de a nemzetesedési törekvést vagy ignorálja vagy nem helyesli? hány, ki nem magyar, de más nemzetiségnek hódol, színtolly hévvel, színtolly szeretettel mint mi? s végre mi tagadás, vajjon általánosan véve Magyarország népességének nagyobb része nem olyan e még, mely a nemzetiség magas eszméjét, legyen az magyar vagy nem-magyar, vagy tisztán nem, vagy teljességgel nem — képes felfogni? s annál kevésbé annak minden nemesre s nagyra varázserőjű ösztönzését érezni, s állhatatosan követni? nyugod-

* Sárosmegyeinek múlt hó 28-án tartott főispáni beiktató ünnepélye részleteit különzikkbe foglaltan kívánván adni, előzőleg im ez érdekes közleményvel lépünk meg az olvasókönzönséget, melly iránt, hiszszük teljes méltánnyal leand, annyival inkább, minthogy a megyeünnepek alkalmával mondani szokott beszédek politikai fontosságát kezenek magokra ölteni. A Szerk.

dalmából felriasztani, legalább egy időre megelégtelenné tenni, felbőszíteni igenis, a tömeget lehet, — de ekkor az bizonyára többet ront mint épít, akár a magyar vagy más nemzetiség mellett, akár ellenük buzgózkodják. Midőn pedig egy nagy rész a magyar nemzetiség ellenzésében, vagy hogy többet ne mondjak, elő nem vitelében, — egyetért, vajjon azok kik a nyelvre nézve még a magyarok közé lennének számítandók, mindnyájan magyar szívet is hordoznak-e keblökben? azok pedig kik nemzetiség mellett hevőkben egyoldalulag s a társasági állapot általános tökéletesbülését szem elől veszve csak a kikötő felé vitorláznak ne gondolják, hogy a mívelt magyarság barátai sajkájokban hordozzák. Mit használnak tehát ezek is nemzetiségünknek?

Illy nehézségek mellett tán nem vakmerő azon állítás, hogy nálunk a nemzetiség hatalmas, sebes léptekkel, és a nemzeti kiemelkedést mellőző előmozdítása lehetetlen, vagy ha próbáltatnék, vesztére szolgálna. Nemzetiség, kiemelkedés nélkül, — a magyarnak az, — mi éheznek aranyhalom Zahara pusztáján.

Nézük most miképen áll a dolog a kiemelkedés kérdésében; és szabad legyen a nemzetiség barátához, kik közé magamat is számítom, intézett azon kérdéssel felelnem: vajjon ha a kiemelkedést sebesen akarnók előmozdítani, nem lennének-e kénytelenek idegen értelmi felsőségekhez folyamodni? a mire mindennapi életünkben is gyakran kényszerítve érezzük magunkat; s a kiemelkedés csak egy eszközt is említvén, kérdem: ha a kereskedés és ipar tekintetében olly vonzó honban, nekünk minden lehető csatornái, minden ovakodás nélkül megnyitvatnának, a mi természet szerint a szomszéd nemzetekkel különben olly igen kívánatos szoros és számos érintkezések és összeköttetések nélkül lehetetlen, — vajjon nem féltünk-e a nemzetiséget nagy viszályoktól? s igazságunk lenne telt előlépéseinket ez esetben félteni, és a kiemelkedést erőszakkal gátolni, mely ez úgy is már elég vegyes népi honból földtekénk minden nemzetét s népeit mutatótlábját, a magyar polgárból pedig világpolgárt képezne, ollyat t. i. ki nem a magyarságot, de nem is az isten nagy világát, s benne az egész emberiséget, — de csak — magát szeretné; s így véleményem szerint tán nem vakmerő azon állítás, mi szerint a kiemelkedés tárgyában sem lehet hatalmas és sebes léptekkel és a nemzetiséget elmozdítani, vagy ha próbáltatnék, vesztére szolgálna.

De, ha tán egyenkint nem lehet, tán mindkettőben haladhatnánk hatalmas és sebes léptekkel, mondhatná valaki. Ugyan úgy? tehát az, ki egyenkint 50 fontot emelni nem bír, egy mázsát kíván emelni? s lehet-e megfeleltetnünk, még száz meg száz másféle belsü külföldi complicatiók szülte akadályokról? azon Babel tornya építésére emlékeztető el- és nem értéséről, mellyek a nagy részben legjobb akarat-szülte heveskedések és csatogások által épen nem oszlanak, sőt még jobban összebonyolítottatnak? lehet-e megfeleltetnünk azon honunk legnagyobb kárával még most a nemzetiség s kiemelkedés közt létező szerencsétlen ellentétől, mellyről egy kis figyelem mellett, mindenki mindennap meggyőződhetik, s mely magában is elegendő lenne mindkettőben a hatalmas és sebes léptekkel haladást meggátolni, vagy ha azt mégis erőltetnék, — egyik a másikat temetné el.

Es mégis valamint hazánk történeti viszonyait tekintve, így kellett jönnie: hogy a nemzetiség gyarapodása s a társasági gépegy tökéletesbülése, e két hon javát közvetlenül eszközölendő tárgy, szükségkép mi ránk ez időszakra neheztöljön; úgy azokban egyenkint épen nem, de csak egyesítve kell s lehet előmennünk: hogy a kül nemzetek egykor lehető összecsapása által össze ne lapíttassunk, vagy ha ránk nyomulnának, őket visszatartóztatni képesek legyünk; és az egyoldalú előmenetel által, egy vagy más rendbeli érdek megsérülése ellenszegülést, s nem várt s előre meg nem mondható nehézségeket ne szüljön. — Együtt s egyszerre kell tehát egyiket sem veszve szem elől, ovakodva mindkettőben előmenni. De hogyan? Félelmet sem elárulni, sem okozni, sem végre a lehető haladásról lemondani épen nincs szándékom. Midőn mégis hitem szerint azt állítom: nem törekedett még ország nehezebb körülmények között a tökéletesedés pályáján, mint Magyarország. Azonban a tökéletesedés magvát mindenütt olly bölcsen elhíntó mindenhatóság, elensúlyul majd nem kimeríthetlen forrásokkal áldotta meg Magyarországot, tekintsünk szét bár merre; és áldott fejlődésünk magyarjai valódi boldogságát nemcsak ohajtja, de minden lehető uton tetteg előmozdítani is kész, — úgy, hogy ezeknél fogva Magyarországot, minden igazsággal kivételi országnak mondhatni, melly sem idegenek befolyása, — mert hisz ezek complicatióinkat nem ismerik, — sem improvisatiók által, hanem törvényeit s ősi jó szokásait megtartva csak nemzete s alkotmánya erejével eszközölendő egyetértés által haladhat bizton elé.

Kivánom pedig az egyetértést e helyütt nem annyira mint célt, hanem mint szükséges következményt; nem annyira azon varázs erő és helyes tapintat miatt, melly sokaknak egyremunkálásában rejtezik, hanem inkább azon morális hatása miatt, melly a közösen felfogott jótékony cél elérése után mindenkit egymás iránt rokon érzettel, hajlandósággal, s engedékenységgel tölt el, — bizodalmat gerjeszt újabb köz vállalatra, miannyi bukkot vállalatok országában fölette szükséges, neveli az egymást nem nélkülözhetőség érzetét, s első nevezetes lépés sok mások tételére, mert az együttmunkálás jó sikerének emlékezte a sokféle való elágozások, s a jobbra fordítható tehetségeknek hasztalan, vagy kevésbé szükséges dolgokra elpazarlását gátolndja.

Szét tekintvén tehát illy tárgyak után, mintegy önkénytelen ajánlok kettő, melly már magában is képes lehetne az egék áldását e honra leidézni, — a vagyonszodhatóság, s az általános jobb nevelés esz-

költsége. Bár mi legyen is vallása, nyelve, míveltségének foka, állapotja, ezekben bizonyára mindenki egyetért. Ki ne szeretne zab helyett buzakenyérrel élni? daróc vagy vászon helyett posztóruhát viselni? ki ne szeretné azon hont? ki ne lenne kész mindenét fölálodni azon házáért, melly módot nyújtott gyermekei jobb nevelésére? — És így e kettő által Magyarhonhoz mindenkit a háladatoság legerősebb láncza, a magyarsághoz — a közérdek kapcsolna, mit senki tagadni nem fog ha meggondolja, hogy a nagy erények épen olly tulajdonává válhatnak a nagy tömegnek, mint a legirtóztatóbb vétkek, a mint az előzmények ennek vagy amannak kedveznek. — E kettő körül pedig munkatér mindenkinnek juthat. Hogy pedig a vagyonszodhatóság némely eszközeit említsem, elég legyen a számos közül csak a mezeli gazdaságnak, mint Magyarország fő életforrásának országos előmozdítását; a közlekedés, utak, posták általi könnyítést; főképen a Magyarországra leghasznosabb belső kereskedés tekintetéből; vám és harminczad viszonyainak elrendezését; biztosítéki intézetet (Hypothekenbank) melly épen nem teszi az ősi ség eltörlését szükségessé; tűz és jég elleni kölcsönös biztosítást nevezem, s a t. — Honunk csak kifejlesztését kíván, mi által a nemzetiségnek legjobb, legszilárdabb alapja tetetnék le, mert Franklin szerint: a teli zsák szilárdabban áll az üresnél, a mi szellemileg is való. — Midőn pedig az egyetértés kedvéért e lépések tetetnének, szükség lenne ovatosan mindent elkerülni, mi a kívánt egyesülést akadályoztatná, vagy a fennállót összezavarván a minden előmenetelhez, (Magyarországban főképen) szükséges időtől megfosztana. Leginkább a nemes forrásból származó tulbulzalomtól kell a magyarnak ovakodnia, nemcsak azért, mivel a tulbulzított erőködés, melly többnyire nem oda vezet, hová irányoztatott, anyagi mint szellemi világban tespedést szül, de azért is, mert a mindig csirában készen levő rossz szenvedelmeknek kívánt tért és alkalmat nyújt.

Örvényes koronás fejedelmével együttvéve a nemesség, — tehát az, ki a földet bírja, a haza jövődjéhez ezer érdekek közté lévén, mindig cselekedettel késznek bizonyodott, az idő igaz kívánatához simulni, s ez által 800 éves tapasztalás szerint, mi nem csekélység, egy olly hatalmas fentartási elv állott egybe, s erősödött meg, melly a hajdan viharainak, — a jelenkori fellforgatási viszketegségnek igen is, de a törvényes korszerű javításoknak soha ellent nem állva, a haladás legbiztosb majd nem egyedüli, legnemesb kútfejévé vált; — Magyarországnak az annyira s méltán ohajtott nemzetiséget képviseli, s történeti alapon a jelent a jövődööz köti. Mi szükség tehát ezt osztorozni? vagy talán az itt ott jelentkező, a köz esendet felzavarható tulbulzók célja, mégis az érdekek elválasztása lenne? Ovakodjunk sok ezer érdeket serte, a történeti alapotl távozni. Így áthatott s maradt csak fen történeti alkotmányunk, mellyben, mint mindig mondani szeretem: több bölcsesség rejlik mint első tekintetre a felületes vizsgálónak tetszik, s mellyet a corpus jurisall együtt csak az gunyolhat, ki nem érzi, vagy bizonyos vágyból tágkeblü hazafi köpenyegébe burkolva, azt, „hogy elavult,“ velünk elhitetni szeretné; pedig sokan közülök jótéteményeit élvezni szeretik, hasonlók azokhoz, kik a kútból szivesen merítenek a nélkül, hogy forrását nemcsak nem vizsgálják, sőt azt veszélyeztetni, elásni indulnak. Ovakodjunk túlságos hévvel improvisatiók sürgetéséről, mert ott, hol ország s nemzet boldogsága forg kérdésben, csak idővel s időben haladhatunk biztosan elé, s azt mondanám: ne rázatosok fel mindenit, ne kísértetek mindent egyszerre, — kövessétek atyáitok példáját, kik soha nem rögtönözve, de lépcsőnkint, kik soha nem idegenek, de csak honosaik közremunkálása által, s mindig az egyszerű szerencsésen letett alapok megtartásával, illesztették az idő valódi, nem képzelt kívánatához képest a felüléptiményt. — Ha van köztetek rosszszándéku, ezelt nem érend. Ti pedig, kik nemes indulattal, s a hazaszeretet hovágyából kívánjátok siettetni a tervezett előmenetelt, hogy mi olly természetes — azt még élvezhessétek is, oh! mennyire kérnélek titeket a király és haza egyesített javáért: a természet ellenit, a lehetlent ne kívánjátok. Nemes szíveteket, az erények legnehezebbjére s épen azért nagyobb élvezésre, az önmegtagadásra utasítanom. Igen nevezetes és nehéz, de legnemesb feladat jutott e jelen nemzedéknek, önmegtagadásal, magáról megfeleltetve, szüntelen az egység nagy eszméje feltartásán. Öregbedésen munkálkodni. — Elégedjete meg, ha sikerülend, a teendő javításoknak törvényes és biztos uton, a jövőnek előkészítésül jó irányt adni. Elégedjete meg a jövődőség boldogsága előérzetében. Az utókor a mostaniak ön küzdését áldásával elismeri! Ha pedig ezt tenni nem vagytok képesek, szünjete meg hazaszeretettel büszkélkedni és magatokkal elhitetni azt, hogy képesek vagytok valami jót eszközölni.

De tárgyam nagyságától elragadtatva, a szűken mért határokat, tán túl is haladva, — a miért boconatot kérek, ismétlem: mi szerint bonyolódott állapotunk közepett, a minden tulságot játékonan mérséklő időt főszközül használva, a vagyonszodhatóság és nevelés, hatalmas és sebes törvényes léptekkel mozdítsuk elé; a nemzetiséget és kiemelkedést pedig, minden külső ellenhatástól mentjük meg, hogy így amazok által, magukban esendesen fejlődhessenek. — Az élet komoly tapasztalásai ifjuságom ábrándképeit már eltörlötték, de mégis ezen, — nagyrészt időszülte feladatunk — illy utoni szerencsés megoldása iránt, reményességem, sőt meggyőződéselem el nem hagyand soha, feltevével, miről nemzetem s különösen ezen nemes megye Rendei iránti esüggédhetetlen bizodalom kezekedik, hogy a király s hon egyesített javát atyáink által is megszentelt gyakorlati uton, az éltesebb nemzeteket nem utánozva, de tapasztalásaikat használva, — szerencsétlenségiken okulva, — józan törvényes haladással mozdítandjuk elő, mint ezt e nemes megye Rendei, mindig férfias meggondoltsággal követték, —

's hogy ezen és a haza re

Viszo

pon Barsból Bars megye végzése közvetbeli barozvel foglalkozgyenkbeli Ma — Indítvány vény ellenintóság részén miszerint szegényekben lett megkerügnyek mibosztatni melkik az ügyden aggályvolna, eltávkis követkehatározott, lett volna. tása okozhagodalom alapap, ki hiralmat szán tes barát, s velésével fogába sem j a magyar n tani, hisz Mire nézve követeli hazszive lehető vedélyektől megakasztat ujjab sajnó méltatlanok férjfiról a jót jellembe tevédeseket föl — és mi külföldisége kérdjük, m tiséget azon léseikre a k neveltetnek

Ha teh

nusitgatások helytelen v tiségünkön férjfi tisztamelly — émetlenségne ből terjeszté nak kítüzött lit. fund. ur mékkel — annyira oha a népek te kasztatik, lya, és sü adatoknál f a bars megye ohajtják. haszonbérlo keit vagy tá művelés fá edzendő mis nép nevelé lgy állván nem egyeb pedig bár le 1687. 20; kek, melly honosításuk haszonbérlo kodás szük gyárt valan az országb főlebb meg ink erre jo 1687. 20 Principis en taria (qual Et hoc clar ator et R corpori Jur

's hogy ezentúl is követendik, felséges koronás királyunk és a haza reá számot tart. — 'sat.

Viszonyás. A P. Hirlap 176. sz. ban 641 lapon Barsból A. Marót 'sat. czím alatt többi közt Ns Bars megye a gyűlés utóbbi napjain keletkezett ama végzése közöltetik, miszerint némely „skót szerzetbeli barátok, kik Bécsben is az ifjuság nevelésével foglalkodnak — szállongó híre szerint — a megyénkbeli Mária-család uradalmat vették haszonbérbe. — Indítványozó szerint illy letelepedésnek, mint törvény elleninek, gátoltnia kell a megyei törvényhatóság részéről. Végezetett tehát annak kijelentése, miszerint szerzetesek törvény engedelme nélkül megyénkben nem telephetnek, 's illy kijelentés mellett megkértek a nm. H. tanács, hogy minket ez ügynek mibenlétéről értesíteni, 's aggodalminkat eloszlatni méltóztassék. Kár volt indítványozónak ezt a gyűlés vég napjaira halasztani, midőn már azok, kik az ügy mibenlétéről bővebb adatoknál fogva minden aggályt eloszlató fölvilágosítást adhattak volna, eltávoztak, és nem követeltetett volna el azon kis következetlenség is, miszerint a jvmegye előbb határozott, mintsem az ügyről bizonyos tudomása lett volna. 'S tán az indítványnak e tervezett halasztása okozható azon kétfős tévedést, melyre az aggodalom alaptalanul állított, mivel a) ama skót pap, ki híre szerint a Mária-családi polit. fund. uradalmat szándékozik haszonbérbe venni, nem szerzetes barát, sem azokhoz, kik Bécsben az ifjuság nevelésével foglalkodnak, nem tartozik. De b) ez az aggály sem jutott az említett férfinak magyar honban a magyar nép számára valami nevelő intézetet állítani, hisz sordulni ivadékkal beszélni sem tudna. Mire nézve közlöknek ime kitételei: „Nemde joggal követeli hazájátul a serdülő ivadék, hogy zsenge szive lehetőleg megóvassék olly tévedések, és szenvedélyektől, melyek által tehetségeinek fejlődése megakasztatik 'sat.‘ nemesak alaptalanok, de mint újabb sajnos szüleményei a megavult elfogultságnak, méltatlanok is, miknél fogvast e derék és bücsületes férjfiról a józan philosophia fő elve ellen, mi előtt őt jellemében, elveiben, szándékában ismérte volna, tévedéseket, szenvedélyeket 's így rozsz irányt tesz föl — és miért? csupán mivel katolikus; mivel ha külföldisége tekintetéből félti őle a m. nemzetiséget, kérdjük, mért nem retteggi veszélyeztetni a m. nemzetiséget azon prot. ifjakban, kik folyton tartó követelekre a külföldi tehát idegen nemzeti intézetekben neveltetnek?

Ha tehát jeles Deákunk szerint időnkben a gyanusítgatások elkerülése olly igen szükséges, valóban helytelen volt közlöknek mind a kormányznak nemzetiségünkön atyailag örökös bölcsesége, mind e jeles férjfi tiszta és csak dicsérendő szándéka fölött némely — értelem-zsibbasztó vakbuzgóságnak, türelmetlenségnek 'sat — gyanusítgatását csak pusztá hibából terjesztgetni, annál inkább, minthogy a kormányznak kitűzött szándéka nem egyéb, mint általa a polit. fund. uradalomba példány-gazdaságot, gőz erőművekkel 'sat. művelendőt — földművelésünk olly annyira ohajtott tökéletesítésére behozni, mely által a népek tehetségi fejlődése nemesak meg nem akasztatik, hanem életének, ohajtságának üdvösb pálya, és sükeresb czél nyitattik. Mire nézve hiteles adatoknál fogva mondhatjuk, hogy e hir valószínűsége az országban terjedtebb birtokú földes urak forrón ohajtták. Ha azonban e közben mint mondaték e haszonbérlet ur tulajdon honának némely gyermekeit vagy tán ajánlkozandó magyar ifjakat is, a földművelés fáradaimai közt jövendő hivatásukra megédzendő missionariusokká nevelne, ez által a magyar nép nevelésébe semmi tekintetből nem avatkoznék. Így állván világosan az ügy, miután e skóthoni ur nem egyéb, mint csupán haszonbérlet leendne — ez pedig bár ki lehet — helytelenül hozattak föl az 1687. 20; 1723. 96; 1729. 50; 1741. 65 tezikkek, melyek némely szerzetes rendek bevételeiről, honosításukról, és birtokjogaikról szólnak, nem pedig haszonbérletéről. Mi fölött tehát minden további okoskodás szükségtelen, annál inkább, mivel, ha mingyárt valamely szerzetes rendet akarna is ő Felsége az országban megtelepíteni — miről azonban mint fölébb megmutatók, itt szó sincs — koronás királyaink erre jogaikat mindenkor föntarták, mi az idézett 1687. 20 tezikk jegyzékéből világos, hol ez áll: Principis enim est in Provincia, praesertim haereditaria (qualis est Ungaria) quos volet, civitate donare. Et hoc clare indicavit anno 1606. Rudolphus Imperator et Rex noster, dum Pacificationi Viennensi, corpori Juris insertae, in causa Societatis, Articulo

ad octavum addi jussit clausulam: „Sua tamen Majestas, juribus suis (scilicet Majestatis) inhaeret.“ Non obstante, quod Ungari non consenserint; prout ibidem ajunt. Miben azonban ekkor meg nem egyeztek, a fölül az 1687. 20 tezikben ez áll: unanimiter sancitum est, azaz: hogy a jezsuiták az országba bevétessenek és jogokkal fölruháztassanak — sine contradictione etiam Augustanae, aut Helveticae confessioni addictorum: Imo horum etiam unanimes consensu, ac voluntate. Hisz ezen skót ur jól tudja, hogy Magyarországon nincs még érdeme birtokra, azért ezt nem is kéri, hanem csak árendálni kíván, és ha megfontoljuk, hogy kik hazánkban a pogányság vakságát a keresztény hit üdvös szövetségével, a durvaságot szelid erkölcsökkel, a rabló kiesapongásokat földműveléssel és kéziművekkel szétoszlatták, papok, és szerzetesek voltak: ne ijedjünk meg olly hamar e nevektől, és ne képzeljünk ott veszélyt 's aggodalmat, hol inkább ébredő századunkban örömmöt lehet 's kell találnunk. De nemzetiségünket se féltsük egy két beköltöző külfölditől, törekedjünk inkább őni a belsődiéi armányai ellen. Vagy, midőn pesti állóhidunk építését is kénytelenek voltunk külföldre bízni, és a vele beköltöző idegen sereg művésztől nem féltjük nemzetiségünk csökkenését; azt kell é gondolnunk, hogy a földművelésnek szinte szükséges és halaszthatlan előmozdításával nálunk tettelesen és útmutatólag munkalendő egy pár külföldi férjfi mellett annak, ki erőműveiket hasznalandja, vagy angolul kellend tüstint beszélni vagy katholikussá lennie? Barsból többen.

Rövid válasz Fogarassy úrnak.

Fogarassy úr, a „Gallicziai hitelegyesületek“ megismertetőjét, és később, az általa erre tett alaptalan ellenvetések ezafelőlját, a 76ik számú „Világ“ban azon modorban támadja meg, mely azokat, kik magokkal elteltek, 's eszhatlanságukban bizakodnak, mindannyiszor jellemezni szokta, valahányszor akad valaki, ki az ő tudatlanságukat és fonák nézeteiket a közönség előtt felfödözni bátorodik. Emleget elesavarásokat, ráfogásokat, névtelenséget, megvetést, mellyel egyebet az alolirt, 's illagok alatt bujdokló szavai nem érdemlenek. Mind ezekre nincs mit felelni; az alolirt, ezen gyönyörű vitaközlési modort, az illedelem, 's jó ízlés ezen világos tanúságait kellőleg tudomány veszi, jobb kedv, kevesebb epe, és lassúbb vérforgás kívánásával visszonozza, de az effélében egyebet nem láthat, mint az okszerű válaszlásrai szivreható tehetlenség világos jeleit.

Magáról a dolog lényegéről igen keveset fogok szólni. Fogarassy úr a gallicziai hitelegyesületekről állította, hogy Magyarországon nem alkalmazhatók. E czélből magyarázgatta a zálogjegyek lényegét, természetét, különbféle neveit 'sat, a mint multkor szerencsém volt előadni, hibásan, fonákul, és azt tanusítól, hogy a gallicziai hitelegyesületek alapszabályait nem olvasta. Most az „Alföldi levelek“ menti magát, és azokat idézi mik ott a porosz zálogjegy-rendszerről és ennek hazánkrai alkalmazhatóságáról mondatnak. De mind ezek semmit sem nyomnak, mert az alolirt nem a porosz zálogjegy-rendszert ismértette, nem az Alföldi levelekből merítette okoskodásait, hanem a gallicziai zálogjegyekről volt F. úr és köztem szó, mellyeket csak ezeknek alapszabályaiól lehet megismerni, és megítélni, és a mellyeket az „Alföldi levelek“ szerzője ekkor, mikor könyvét írta, nem ismerhetett. Ezeket tehát, előbb hogyszem értekezett volna zálogjegyekről Fogarassy úr, jó lett volna megolvasnia. A ki elolvasta, az előtt Fogarassy úrnak a kérdéses tárgyalási ismeretlenségéből származó ellenvetéseinek alaptalansága, titok egy pillanatig sem maradhatott. E tárgyról tehát ennyi elég ez uttal. Különbben is Fogarassy úrnak, hitelegyesület, bank, pénzforgás iránti ferde és fonák nézetei már mások által annyiszor ezafoltattak a közönség előtt, hogy valamint ezt újabban mutogatni senki önszeretetének legkevesebbé sem lehet hízolgó már, úgy más részről az illy ismeretes dologt vitatni még tovább is, felette unatkozható lehet a közönségre nézve. Illy állapotjában a dolognak kár volt Fogarassy úrnak, a helyett, hogy az alolirtnak hányja szemére a névtelenséget, és az Alföldi leveleket „kiméletből“ megnevezni nem akarja, magának névtelenül nem maradni, mert így azon tény, hogy azon sok fonákság mellyet finantz dolgokban irt, valóban az ő műve, mai napig is titok maradhatott volna. **

Erdélyi országgyűlés. A jul. 9ki országgyűlésben jegyzőkönyv-hitelesítés után elnök ő nmlga jelenti, hogy a napi renden álló, és pedig országgyűlés ideje alatt folytatandó perek tárgya feletti tanácskozásban a k. kormányzék is részt kívánván venni, várnák el a RR. míg ez az ülésben megjelenend, a minthogy csak hamar megjelenvén, kir. főkörmányzó ő nmlga felszólítja a KK. és RR. az említett napi rendül kitézve levő tárgy iránti tanácskozásra, mire utlag felolvastatván a középponti biztosságnak ezen tárgyat illető munkalata 's ez tanácskozás alá vétetvén a KK. és RR. következő t. javaslatot állítottak meg: 5ik t. cikk a székezesek idejéről: 1. §. Az igazság minden fel- és al törvényszéken szolgáltatás ki ezen hat székezesi szakon: 1) janarius 6kát követő hétfőtől, husvétet megelőző 50ik napig. — 2) Egy héti szünet közbevetésével — négy hétfőig. — 3) Husvét utáni második hétfőtől — öthétfőig. — 4) Pünköszt utáni első hétfőtől julius 2ig. 5) Augustus 20tól sept. 29ik. 6) Nov. 11től karácsony megelőző vasárnapig. Megjegyezvén: hogy a k. tábla az 5ik székezesi szaknak csak három első hetét lesz köteles megülni. 2. §. Az országgyűlés perszünét elteröltetik, azon kivétellel: hogy országgyűlési tagok ellen közkeresetek országgy. alatt, valamint előtte és utána is 30 nappal országgy. bírósága alá tartozó pereknek kívül nem indíthatnak, 's nem folyhatnak, 's letartóztatást magok után vonó ítéletek sem vétethetnek elégtételbe. 3. §. Ezután az alsó székek is a székezesi időszak első napján kezdik elmindenkor és mindenütt üléseiket, és a törvényes időszak alatt addig folytatják, míg függőben levő per van. Melly megállított t. javaslat mellett küldendő feliratban kéressék meg ő felsége alázatosan az iránt, hogy mivel a k. tábla országgyűlésekre megjelenvén, azon kívül, hogy mint annak egyik kiegészítő része országos dolgokkal van elfoglalva, még a fennebbiek szerint megszorított fontos elfoglaltatási levén, mellyek méltó tekintetét érdemelnek, eddigi különben is terhes hivatásához csekélyen mért fizetését méltóztassék kegyelmesen megnövelni. Indítványba tétetvén az, hogy a visszaélések meggátolása tekintetéből az 1791-ki 97dik ideiglenes t. cikk megváltoztatásával szükséges volna a RR. nek az iránt is gondoskodniok, mint az alsó törvényszékeken egyedül a t. hatóságok közönségei által arra megválasztott egyedek bíráskodhassanak, nem pedig minden assessor is, kiket az említett t. cikk erre fölhatalmazott. Melly indítvány általadatik a törvényes tárgyak kidolgozására nevezett rendszeres biztosságnak, hogy még ezen országgyűlés alatt erről, és az ezzel kapcsolatban levő 's javítást érdemelhető tárgyakról adjon véleményét. Az aug. 4ki országgyűlésben jegyzőkönyv-hitelesítés után elnök ő nmlga előadja, miszerint itélőmester atyánkfia a lajstrom tárgyában küldendő alázatos feliratot 's az ezt kísérő tudósítást tisztába leiratva felhozta, mire azok az eredeti szerkezettel egybe olvasatván, szokott módon aláírás által meghitelesítettvén, 's a három nemzet pecsétével lepecsételtetvén általadattak egy küldöttségnek olly utasítással, hogy az alázatos feliratnak fels. fejedelmünk színe elibe juttatása iránt kérje meg ő nmlgát. Továbbá a vallásos sérelmek tárgyában, a RR. határozata nyomán elkészített felirat és ezt kísérő tudósítás terveit, egyik itélőmester felhozta, mellyek felolvastatván 's közíratra kéretvén, kiadatásuk meghatározatott. Mellyek után a napi rendre tűzött urbéri t. javaslatok közül az első — a főkörmányzó elnöklété alatt a k. kormányzék jelenlétében — tanácskozás alá vétetett, de csak az aug. 6án tartott ülésben végeztetett el. Aug. 9kén tartott orsz. ülésben fels. urunknak négy rendbeli k. k. leiratai fololvastatván 's közíratra kéretvén, kiadatásuk meghatározatott. — Továbbá a k. korm. felszólítja a KK. és RR. hogy urbéri tárgyában kiszemelőleg dolgozott középponti biztosságnak napirendre következő 's a közmunkákra nézve készített tervét vennék tanácskozás alá; midőn is indítványba tétetvén, miszerint a felolvasott t. javaslattal kapcsolatban a kereskedési tárgyban kinevezett biztosságra kellene bízni, hogy a legsürgetőbb országos utvonalak iránt, mennyiben a tárgy kiszemelőleg elintéztethetnek, az ország RR. elibe minél előbb véleményét adjon; melly indítvány elfogadtván végeztetett: hogy a kereskedési tárgyban rendelt biztosság ezen indítványozott tárgyban adjon előleges vélekedést. Az aug. 10kei ülésben főkörmányzó ő nmlga jelenti, hogy Kolozsvár szabad kir. város eddigi rendes országgyűlési követi Grois Gusztáv és Méhes Sámuel atyánkfiak mellé pótló követeknek Jánosi Ferenczet és Füle Istvánt választotta, kik is megbízó-levelöket bemutatván helyöket már elfoglalták, szolgálatomásul. Ezután felszólítja a KK. és RR. hogy a mult ülésben félbenmaradott tárgy feletti tanácskozásikat foly-

tatnak tovább, mire azok tovább is folytattattak, de a vitások alatt eltelt idő miatt félben maradtak. Az aug. 12kei ülésben Dobokamegye egyik követe b. Weselényi Ferencz jelenti, miszerint a múlt ülésben nem lehetvén jelen, most utasításánál fogva kötelességének érzi követ-társának ekkor elmondott 's jegyző-könyvbé iktatott beszédét pártolni, hogy ha annak ellenére az egyházbéli nemesség közmunkák tételére kényszerítették, azon esetre fentartja jogát ovásának is beadhatására, hasonlóan ns. Hunyadmegye követe Szabó József és Zarándmegye egyik követe gr. Teleki Elek is a fenirt esetben fenhagyák jogukat ovásaik beadhatására. Mellyek után főkörmányzó ő nmlga felszólítja a KK. és RRt, hogy a középponti biztosságnak a közmunkákra nézve készített 's napi rendre kitézött terve iránti tanácskozást, melly múlt ülésben is félben maradt, folytatnák tovább, mire az tovább is folytattatván, a tárgy fontosságához képesti terjedelméből vitások után, azon elvből indulva, mikint a hon jólléte előmozdítása tekintetéből a status minden rendű polgárának befolyással kell lenni a közjó sikerítésére, a KK. és RR. a középponti biztosságnak a közmunkák iránt készített munkálata második pontjára nézve abban állapodtak meg, miszerint az ingyeni közmunkálatok hordozásában e hon mindenrendű polgárai részt vegyenek; minthogy azonban e felette fontos tárgynak minél czélszerűbb sikereztetése a részese és igazságos mértékének és módjának kidolgozását 's elhatározását teszi multhatlanul szükségessé, hogy a KK. és RR. határozatukat annál biztosabban tehessék, a közigazgatási tárgyakra kinevezett biztosság kötelességévé tétetett, hogy az előrebocsátott elv utmutatása szerint a részese és igazságos mértéke és helyes módja iránt maga kimerítő véleményét és tudósítását az ország RRinek minélőbb adja be.

Az aug. 16kán tartott 91. országos ülésben a KK. és RR. törvényjavaslatokat alkottak: a) Közlakosok személyes fel- és alpereskedhetőségéről. A harmas könyv 3dik része 31dik címében jelen törvényezik által megváltoztatván, ezenül senki sem lesz polgári helyzeténél fogva elrekesztve attól, hogy akárki ellen önszemélyében, akár mint fel-, akár mint alperes, bármilyen kérészetet folytathasson, tehetetlenség tekintetéből a földesur pártfogó jogához, vagy kövédelemérti folyamodhatás ezutánra is fenmaradván. — b) Nem-nemesek birtokképeségéről, és végrendekezési jogáról. Minden nem-nemesnek joga lesz ezután, akár melly fekvő jószágokat szerezni és birni. Az urbéres minden nemű szerzeményeiről teljes szabadsággal fognak ezután rendelkezhetni, eltöröltetvén az Appr. Const. 3dik R. 30dik címje e részbeni rendszabása. Végrendelet, és egyenes vagy oldalos vérek nélkül kihalt urbéresek javaiban örökösödésre nézve egybírát a földesurak joga továbbra is fenmarad. c) Földesuri fenytő hatalomról. — Az aug. 17dikén tartott 92dik országos ülésben a KK. és RR. törvényjavaslatot alkottak u. m. Földesuri visszaélések korlátozásáról. Az aug. 29dikén országos elnök ő nagymga elnökléte alatt tartott 96ik ülésben elnök ő nmlga jelenté, hogy az alapítandó nemzeti muzeum gyarapítása ügyében két irásba foglalt jelentés adatott be, mire olvastaték a) köztisztelű királyi főkörmányzó széki gróf Teleki József ő nagyméltóságának írásbelijelentése: melly szerint több száz és némely ritka 's becses darabokból álló első-kiadások (editiones principes) és nyomtatási régiségek (incunabula artis typographicae) gyűjteményét, valamint a magyar tudományos társaság által eddig kiadott minden nyomtatványoknak egyegy példányát, némely más, magyar nyelven kijött könyvekkel mintegy megalapítandó magyar könyvtár első alapját, és mellé 3000 pg. ftot ajánl mint tőkét, mellynek évenkénti kamafjai főként a honi nyelven kijött régiek és újabb, 's ezek közt különösen a magyar tudományos társaság által kiadandó munkák megszerzésére fordítassanak. A Karok és Rendek szeretve tisztelt királyi főkörmányzó ő nagyméltóságának ezen őszinte hazafi buzgalomszülte, honunk boldogsága és virágzása előmozdítására czélzó nemes ajánlatát, mint magas helyzetének tudományokat kedvelő lelkével összehangzó tettet, ahoz illő tisztelettel kívánván méltánylani, küldöttséget neveztek ki, hogy tisztelet nyilvánítása mellett jelentse ki a KK. és RR. és az egész haza forró köszönetét, egyszersmind pedig végeztetett, mikint ezen jelentés adassék át a rendszeres középponti bizottmánynak, hogy a 76ik ülés 293ik és a 77. ülés 302dik számai alatt kijelelt tárgyakkal együtt kapcsolatban vegye tanácskozás alá, és a KKnak és RRnek

adjon erre nézve is javaslatot. — b) Olvastaték Szászvárosszék rendes orvosának fogarasi Lészai Dánielnek jelentése: mellyben hétszáz darabul álló pénzgyűjteményét romai és görög, ugymint négyszáz ezüst 's a többit rezezt; kipótolva ezt a jelen 's közelébb elmúlt század külföldi réz 's apróbb ezüst pénzeiből ezer darabokra, azt a nemzeti muzeum romai 's görög, nemkülönbön külföldi pénzek alapjául ajánlja. — A KK. és RR. ezen hazafi szép tetteért az alapító orvosnak köszönetet szavaztak. Ez után indítványoztaték, hogy ezuttal tüzetnek napirendre: hogy az 1791diki 19. t. cz. kiszélesítésével a polgári helyzetűek titoknokságnál felsőbb hivatalokra is léphessenek. Mire elnök ő nmlga kijelenté, hogy mihelyt a jelenleg függőben lévő tárgyak, t. i. az országos ülésekben közelebből felolvasott 's közíratra adott kir. leiratok feletti tanácskozás bevégeztetik, a felhozott indítványt napi rendre tüzendü. — Továbbá elnök ő nmlga javaslatából felvetetett a vallásos sérelmek iránt szerkesztett felirat, 's az ez ellen közügyigazgató Horváth Ferencz, kir. hivatalosok Hollaki Antal, Tompa János, Cserey Miklós, Zeyk Lajos, Turi Ferencz, főkir. bíró Maeszkási Lajos, fogarasi püspök Kemény János, 's Kedves István és Szabó János apátok által beadott ellenvélemény. A felirati terv a kísérő tudósítással együtt némely módosításokkal megállítatván, átküldeték a kir. főkörmányhoz lehető észrevételei megtetele végett. (Folyt.)

Adakozás. Tiszt. Markovich János pápa-tszéri plebános és esperes ur a **pozsegai** égettek számára 9 vftot sziveskedett illő helyre juttatás végett a szerkesztőségénél letenni.

Hírlapi kalászkok.

Pesti Hírlap (184 sz.) Vezérezikke folytatja előbbi számban fölfogott gondolatfonalát, 's „Igenytelen nézetek“ cím alatt, az országgyűlés által teendőnek kijelelt kettős intézkedésen kívül, nemzetszilárdítás végett, egy harmadik teendőnek alapeszméjét pendíti meg, azt t. i., melly régiebb törvényeinknek e két szavában rejlik „Lustra és Exercitatio.“ 's melly Győrmege gyűlésén „Nemzeti őrsereg“ nevezetben mondaték ki. A két nevezet közt bizonyosan nagy különbség van, ha jelentésüket hajszányilag meg akarjuk határozni; de ha nem külföldi kaptára feszítjük e pontban is fogalmainkat, hanem alkotmányunk alapörvényeit szem előtt tartva, nemzetelünkhez alkalmazottan kívánjuk az eszméket megtestesíteni: ugy alkalmasint könnyen összeegyeztetendjük a kettőt; mindenesetre pedig három fő czélt eszközöndünk velük; elsőt, mit a P. H. is feszeget, harezti erőt; kettőt, minek a vezérezikkben ugyan semmi nyoma nincs, mit azonban mi a nemzetszilárdítás fő tényezőinek tekintünk 's a Lustra 's Exercitatio behozatala által fordulatot veendő viszonyokból nem esalható következménységgel jósolni merünk, t. i. néphesedési gyarapot és erkölcsi javulást, melly két utóbbi nélkül mi az elsőt nemesak nemzetszilárdító eszköznek nem tekintjük, sőt a historia nyomán nemzetek életét koczkaztató örvénynek tartjuk. Valóban el nem nyomhatjuk a fölötti esudalkozásunk nyilvánítását, hogy olly lap, melly a statuscélok valóstására szolgáló eszközök 's módok indítványozásában olly rendszeresnek, olly kimerithelennek akart látszani, a honvédelem eszméjét, vagyis a külső 's belső bátorság föntartása 's szilárdítására szükséges intézkedést illy későn, 's illy furesa esetlegből pendíti meg, minő az ilir- és panszláv-mozgalom. — Kérjük, félre ne magyaráztassanak szavaink. Isten látja lelkünket, mi is teljes joggal elmondhatjuk, hogy hazaszeretben 's jószándékban senki által magunkat föllümulni nem engedjük; azt azonban soha sem akarnók, hogy az mondassék, mikép a Lustra és Exercitatio, vagy a mi kedvesebben hangzik, a — honvédség eszméjét a most érintett kettős mozgalom ébresztette föl emlékezetünkben halottaiból; nem; minket egészen más okok, más nézetek bírnak a honvédség eszméjének pártolására; de pártoljuk igenis, még pedig azon adatok nyomán, mellyek annak történeti első időszakából részint törvényeinkben, részint oklevelekben félremagyarázhatlanul fenmaradtak, 's mellyek az e tárgyban munkálkodott 1827ki országos választmány tudósításának 10—17ik lapjain olvashatók. Mi e tárgyról eléggé gondolkoztunk, mint gondolkodásunknak — mig bővebben kifejthetnők — egy pár szóban elődott eredménye mutatja; 's kérünk titeket is, kik az ilirmozgalom miatt Hannibal ante portas-t kiáltatok — gondolkozzatok. — Értekező-je ezuttal nincs.

Jelenkor (80) Társalkodó-ja List nemzetgazdasági munkájából már a 6ik közlést adja, 's a ma-

gyar vaknevelő intézet eseményeit ismerteti meg kivonatilag azon munkácska után, mellyet **Dolezsalek** Antal az intézet érdemes igazgatója a közelebbi mult hétfőn végbement alapkövetéti ünnepélyre magyar 's német tartalommal nyomtatásban kiadott.

Nemzeti Újság (80.) Bevézgi „Korunk ügyei“ rovatában az általunk becsé szerint méltatott „Ósiség“ föliratu czikket, S. A. névjegygyel, kinek munkálkodása az időszi szejtó utján sok jót, sok üdvöset eszközölhetend, ha ugyanazon szellemerő áradand el dolgozatain melly e czikket, ollykori kitérőngések mellett is, kiténteti.

Hírnök (78.) A „Századunk“ ban igen hü jellemvonásokat közöl K—u J. „némmely megyék közgyűléseiről“ mellyeken részint ellenvéleményű személyek irányában küzdő magános érdekek vagy indulatok harezta vegyül a köztanácskozás vitáiba, részint tehetség-fitogtatás, részint balulértett oppositionalismus játszik fészerepet, amaz, hogy magát bálványoztassa, ez hogy győzelmének örülhessen, habár a legszentebb ügyet buktatta volna is meg ellenzéki hatalma. Fájdalom, nagyon is igazán mondja K—u J, miszerint annyira sülyedék erkölcsben, szellem-szillárdásban és méltóságérzetben, hogy „azon közgyűlés, melly zavar, rendtelenség nélkül, békesen, ugy mint illik, lefolyt, a többségtől országszerte hitvány és érdeklődés nélküli gyűlésnek mondatik, habár abban hazánkat edenné változtattuk volna is; hapedig kormány-, felsőbbség-, vallásról durva nyilatkozatok történtek, akkor a gyűlés a többség szemében igenis érdekes.“ — Haec facies Trojae, dum caperetur, erat! — Második velős czikk a „Honi pénztár“ K o l o s v á r y Miklóstul. Nem fejezhetjük ki azon belső örömet, mi lelkesítőleg rezezi át keblünket, midőn szerénységgel 's tárgyismeretbeli mély avatottsággal írott czikkelyekre vagyunk szerencsések találni a journalistikában, minő jelen czikk is. Sokan megütkezendnek e czikk szellemén; mi tisztelve hajlunk meg az ősz férfiú szilárd jelleme előtt, ki eddig nem hallatott szót emel sajtó utján aadó ellen, hiszszük hogy általa igen sokan gondolkozásra bíratnak, kik az adókérdés tárgyában csupán az elmélet következő alapátételéhez ragaszkodtak: kiki olly mértékben viselje a közterheket, minőben a közjót élvezi. Ajánljuk a czikk megolvasását!

Athenaeum (41, 42.) Bevégezteték a „naplótöredékek“ Irinyi Józseftől. A Tárca igen szeszélyes, finom elméncszéggel átszött olvassmányt közöl e cím alatt „Kos ur szívbjai“ ha sejtelmünk nem csal, ugyanannak tollából, ki az Ath. mult felévi számaiban az állatok országgyűlését olly gúnnyedélyesen írta le. — Hathatos szót emel e lapban is egyvalaki (99) azon botrányos tényről, mellyről a 78 számban fővárosi hireink szóltak, de kiterjeszkedik egyszersmind a garázdalkodó szellemre, a türelmetlenkedő indulatosságra, melly közöttünk, életben és literatúrában terjedezni kezd (?), 's fölszólítja a rend, illedelem, méltányosság és szabad szó barátit, hogy a rendbontókat 's utonálló boszúindulattól mirigyeket magoktól visszautasítsák 's azokkal még csak társalkodni is vonakodjanak, mint a kikkel társalkodni becsületes embernek szenny! Mi eddigis hódolánk a társalgási ovatosság elvének, 's hódolándunk ezentul is egyenlő szigorral, 's ohajjuk, hogy a czikk írója, velünk együtt, minél több szilárd követőre találjon. — S. F. egy felszólítást intéz a Regélő színbirálójához, ki magát Igazfí Szilárdnak nevezi, hogy lépjen föl ellene, mint fenyegetőzésében monda, ki irtó háborújával az aethetica mezején. — Elvárjuk hogyan vitézkedik a dráma-bajnok!

Regélő (80) Előbbi számából folytatólag közli a bunyevaczkok, szláv-eredetű alföldi népfaj, — ismertetését. „Irodalom“ című rovatában „Irodalmi tövisek és virágok“ cím alatt mérgezett nyilak röpitgetnek ide 's tova, csak amugy köpönyeg alól, estí homálybul. Kár illy szintolly kisszerű mint ingerlékeny táborozást kezdeni a francia drámák után, a magyar írókkal. Ha már seholy nincs béke a világon, seholy nincs egyetértés, összefogóság: lenne legalább a szoros értelműleg vett írói világban. Ki illy czikket ír, vagy közöl, ne esudalkozzék ezután, ha olly véleményét támaszt maga fölül, minő a Jelenkor mult számában a Regélő színbirálójának baráti fölül mondatott, hogy t. i. Szerdahelyit, a színbiralóra vonatkozólag elénekelt szavaiért, előadás után meg akarták verni; mit a Jelenkor mostani (80) száma sem von vissza, hanem csak magyaráz és igazol; 's ez mielőttünk annyival inkább

teljes hitelű, 2ik lapja v. all, mellyből a 10 's kritikusa

Hajgya szaktudomány is, ügyelemi domány fontosjáról; 's egy nem pendithe tünket, ennek

Szerb

szerb forradal, hogy annak t. Sekib Effendi a dunamellék mény, hogy t. nek bizonyosság sok, mellyek járt föllépte k. karestben is dítani, de az kivetett szerb lehet, hogy S. forgásáról. 's jtel, bár más kedvelik, min lad ismét beh. azok, kiknek dennél becses a mindinkább Mihály hg. idei a bécsi és sz. Konstantinápol. Sekib Effendi gradban 2000 17kén indult dözésére, ki l. rem talált, 's a lala, ott néhány Belgrádnak ve helyezze. —

A szerb f. Sándor, Cserniban született f. tetemes nyugp. hg. tronra lépte választott fejde

Későbbi tu. sergétől elhagy. jutott, és meg

Török

A Sultán az eg. zelgő kéziratból

Nagybr

rik ausztriai f. fog terjedni. E

Mexicoból

mi hajó sem j.

a mexicoi part

tromzár végreh.

nya amaz ostr.

kinti.

Buenos-Ay

vában R'osz f.

volt, 's több h.

hogy (Erebus és

kirándulás alk.

kikerülni, ossz.

tatniok kell. Ros

félé tudományo

eső, és magne

vénytermékei is

portot gyarmato

London.

ban a hírlapok

tusokkal kötött

jan állitják, h.

tett; a kérdés e

é, hogy a két s

sen, 's általa

Megjegyzendő,

lapok nem csup

herald is kikel

nem igen látszik

güteltennek. A

zattal a czélt e

nyert békének t

teljes hitelű, mert a Regélő 63ik számának 391 — 2ik lapján visszavonhatlan szerkesztői nyilatkozás áll, melyből igen könnyen következtethetni a Regélő 's kritikusa barátainak heveségére,

Magyar Gazda (79, 80.) Bevégzi nemcsak szaktudományi, hanem statusgazdasági szempontból is. Figyelemre méltó értekezését „az állatorvosi tudomány fontosságáról és annak hazánkban állapójáról; 's egy új cikkben, soha eléggé sokszor meg nem pendíthető tárgyat hoz szőnyegre, t. i. erdészetiünket, ennek multját, jelenét és jövődjét ábrázolja.

K Ü L F Ö L D.

Szerbia. A török határokról sept. 20kán. A szerb forradalom indító okairól csak annyit tudhatni, hogy annak tervét Konstantinápolyban készítették, 's Sekib Effendi vezérlete 's ótalma alatt vitták ki; — a dunamelléki szerb helységekben legalább közvélemény, hogy török nézetek szerint intéztették; — minek bizonyosságul szolgálnak azon komoly zsurlódások, melyek Sekib Effendi és Duhamel közt mindjárt föllépte kezdetén történtek. A török biztos Bukarestben is megkísérte az ellenzékét magához hódítani, de az neki nem sikerült úgy, mint a számkivetett szerb ellenzékénél. — Egyébiránt tagadni nem lehet, hogy Szerbiában sok valódi honfi a dolgok illy forgásáról. 's Mihály hg. letételéről kedvezőleg nem ítél, bár más oldalról annak eredményeit inkább kedvelik, mint az éjszaki pártfogónak a Milosch család ismét behelyezése általi közbenjárását. — Mert azok, kiknek Szerbia függelensége 's önállása mindennél becsesebb, a töröktől nem félnek, de igen a mindinkább hatalmasodó orosz kormánytól. — A Mihály hg. ideiglenes kormánya bizottságokat küldött a bécsi és sz. pétervári udvarokhoz, nem különben Konstantinápolyba Stojan Simits vezérlete alatt Sekib Effendi kíséretében. — A török őrsereg Belgradban 2000 albaniaival szaporítottatott. Wutsits 17kén indult ki Belgradból Mitsits kapitány üldözésére, ki hír szerint némely kerületben részvételre talált, 's a korábbi fővárost Kragujevatzot elfoglalá, ott néhány álggyára szert tett, 's azzal újat Belgradnak vevé, hogy a herezeget újra székebe helyezze. —

A szerb fejedelemmé választott Cserny Petrovich Sándor, Cserny György utóda, ennek második 1806-ban született fia; ő Oroszországban, hol anyja is tetemes nyugpénzből élt, neveltetett fel, 's Mihály hg. trónra lépte óta ennek segéde volt. Az ujonnan választott fejedelem 36 éves.

Későbbi tudósítás szerint az ismeretes Mitsits, sergétől elhagyatván, gyűzelmes ellenségei kezébe jutott, és meggyilkoltatott.

Törökország. Konstantinápoly sept. 14k. A Sultán az egyiptomi Helytartóhoz intézett igen hiteles kézirátában ezt nagy vezéri ranggal ruházta fel.

Nagybritannia. London, sept. 23. Fridrik ausztriai főhg. itt mulatása november első heteig fog terjedni. Ez idő alatt Bellona fregátot javítgatják.

Mexicoból jul. 16káiig terjedő hírek szerint semmi hajó sem jelent meg mindakkorig Texas részéről a mexicói partokon, a martzius 26án hirdett ostromzár végrehajtására; miszerint ő fősége kormánya amaz ostromzár-hírdetést megsemmisültnek tekintti.

Buenos-Ayresből tudósítunk, hogy junius havában Rosz kapitány a Falkland szigetek egyikén volt, 's több hónapot szándékozott ott tölteni, mint-hogy (Erebus és Terror hajói a délsarki tengerre tett kitérődés alkalmával, midőn jéghegyet akarnának kikerülni, összeütközvén megsérültek, 's így javítatniok kell. Rosz úr csillagvizsgálót építtetett, 's különféle tudományos vizsgálatokat tőn légmérsék, szél, eső, és magnetismusra nézve. Am a szigetek növénytermékei is igen érdekesekek. Az egész szigetcsoportot gyarmatosításra igen alkalmasnak itéli.

London, sept. 26. Más érdekes tárgy hiányában a hirlapok csak az északamerikai egyesült státusokkal kötött szerződéssel foglalkoznak. Mindnyájan állítják, hogy a brit kormány azzal áldozatot tett; a kérdés csak az: vajjon az áldozat elég nagy-e, hogy a két státus közti zsurlódásoknak véget vessen, 's általa a főcéll, az állandó béke elérjék. Megjegyzendő, hogy noha a szerződést becsmérő lapok nem csupán whig színezetűek, 's jelesen a M. Herald is kikel ellene, mindamellett is a közönség nem igen látszik az Ashburton követségével megelégedetlennek. Az nem vizsgálja, vajjon kisebb áldozattal a célt el lehetett volna érni, csak a megnyert békének örül. Minden brit meg van győződve,

hogy ha a gyarmatbeliekkel illőleg bálnak, felsőségi joguk sértetlen marad. Ellenben érzi, hogy Európában veszélyes ellenesi keletkeznek; Ázsiában pedig sovár szemmel lesi az orosz veszedelmünket.

A gyárkerületi tudósítások megnyugtatók. Manchesterben az elillant munkások nagy része a gyárakba visszatért, úgy hogy a még daczolók kevés számától nincs mit tartani.

A sept. 26kai 'Courier francais' szerint az angol cabinet az egyesült státusoknak új engedvényt készül adni. Egy cabineti rendelet szerint az amerikai gabnának megnyitvatnak az angol kikötők. Sir R. Peel ezáltal kettős célt érte el, 1) az élelemneműt Angolországban szaporítaná, 's a gabnárt leszállítaná; 2) midőn az amerikai gabnát az angol fogyasztóknak vásárolhatóvá teszi, egyszersmind az egyesült státusbeli kereskedőnek alkalmat nyújt az angol gyártványok megvételére. — Azon rövid idő óta, hogy a gépeknek szabad kivitel engedtetett, számos pamut és gyapjúfonó gépek vitettek ki Angliából. — A Peelféle vámfokozatban megengedett vágómarha-behozatal a hús piacziárát tetemesen leszállította. Némely városokban már 4½—3½ pc. a hús fontja. Dublinban pedig 3 ft. st. olcsóbb a marhának darabja.

A 'Times' kellemes újságul jelenti olvasóinak, hogy Londonba egy franczia postatiszt érkezett a végre, hogy a Franciaországból Angliába 's viszont jövő levelek díja alábbszállítása iránt értekezék, és hogy végre a Piron ur által ezelőtt négy évvel kiadott terv elfogadtatott.

Franciaország. Páris, sept. 25. A Moniteur hírel adja, hogy a földközttengeri franczia partok rajzbavételét elvégezték egész a spanyol határig. E nagy munkát 1839ben kezdék meg a touloni rév-vízen, 's most annyira haladt, hogy a tudományos eredmény közzététele remélhető. A munka 18 abroszt 's 18 térképet kikötők, révsíkok 's horgonyzókról foglaland magában, azon felül okleveleket a tengerfolyásokról 's utasításokat a partvidék minden részeinek behajózására.

A hirlapok közlik azon poháruddvöléseket, melyekkel a porosz király 's magas vendégei a kölni lakománál egymásra köszöntének. A National ugyan elakarja hitetni, hogy minden utoljára is csak szavakban áll, még is valami harcziás tartalékgondolatot említ, melyet azok Franciaország ellen elárultak.

Páris, sept. 26kán. A 'Moniteur' igyekszik a közönséget megnyugtanni az amerikai vámszabály iránt, mutogatván, hogy a franczia bor, selyem és pamut-gyártványok ez által nagyot nyernek. — A 'National' felszólítja a kormányt, hogy Németországgal vámszövetségre lépjen, ezt pedig annyival inkább sürgeti, minthogy Poroszország messzeható tervével hovatovább terjeszkedik, 's már azon munkál, hogy a német kereskedést tengerentúli tartományokkal hozza kapcsolatba. —

A sorenzredekelt 2120 emberről 1800ra szándékoznak szállítani; ellenben a nemzeti őrsereget 7000 emberről még feljebb emelendik. — Nagyon aggasztók a Palais-Royalban 's a város főbb utcaiban naponkint szaporodó kisebb kalmárok bukásai. Számos bolt záratik be, 's vettetik áruba. Mi a franczia kisebb kereskedés nem igen kedvező körülményeire mutat.

Belgium. Brüssel, sept. 24. A szeptemberi ünnepek megülésének a legszebb idő kedvez, melyek tegnap vették kezdetüket a szokásos Tedeumének hangoztatása közben. Belgium önállóságának tizenkettőik évét végezte be. Visszatekintve a multa önkénytelenül azon észrevétel merül fel előttünk, hogy a politikai időjárat szokatlanul kedvezett a belga forradalomnak. A szeptember-forradalomra nem következett oly nagy hőség, mint a julius forradalom után, se nem vont maga után oly dermesztő fagyot, mint a szerencsétlen Lengyelország octoberi felkelése. Az 1830ki év minden mozgalmái közül egyedül a belga érte el célját. A történetek folyamát isteni kéz vezérli. Az egykori Németalföld egyesült országának ketté vállását Németország sokfélekép gáncsolá, 's pedig épen e körülménynek köszönhetően talán Németföld felvirágzásának egyik hatalmas rugóját. Az egyesült nagy Németalföld partbirtokainak öntudatában parancsolólag sőt daczosan állt Németország ellenében: most a kis Belgium 's a kis Hollandia kénytelenek ajánkozolag Németföld elibe járulni, — 's ez válogathat, 's a kettő közül a leg-többet ígérő felé fordulhat.

Spanyolország. Parisi hír szerint a belügyek minisztere, a sajtó ügyészének a hirlapokra szigorú ügyelést ajánlott, „hogy így megszűn-

jen azon féktelenség, mellyel némely hirlapok a törvény 's erkölcsiség-szabta korlátokon naponkint áthágnak. Ugyan e pillanatban támadja meg az „el Trono“ (a trón) című eddigi kormánylap a jelen 1837ki alkotványt.

Németország. Az összes németországi iparműkiállításról egy mainzi levelező lelkesedéssel, 's mint látszik Hassia hazája iránti nagy előszeretettel is ír, midőn mondja, hogy a kiállításra nézve Würtemberg, Baden, és Hassia legkötünőbbek. Hannovera nem járult semmivel a kiállításához, Poroszország is igen kevésbé, azon befolyáshoz képest, melyet kereskedési 's ipar viszonyokban gyakorol; hasonlag Szászország is aránylag csak csekély részt vőn, ezen különben olly munkás gyárország. Ausztria, tekintve a távolság, vámbér, 's egyéb akadályokból származó nehézségeket eléggé számosan, a tárgyak minőségét pedig tekintve igen méltóképen van képviselve. Az északi 's középnémet nagyhercegségek és fejdelemségek mitsem küldöttek. Berlin az összes porosz birodalomnak majd egyedüli képviselője küldött pompás kárpitokat, selyemből 's papirosból, szőnyeget, bútorkelméket, igen művésziileg dolgozott árakat újezüstből 's öntvény vasból. Ausztria küldött több pompás tükröt, közöttök egyet 11—12 lábnyi magasságut 800 forint értékűt, igen dús és izletes arany-ezüst- 's cizinkműveket, pompás kötésű könyveket, gyolesneműeket, csipkéket 's at. Bajorországot képviselték igen szép bútorok, aczelárúk, fegyverek, nagy gyorsajtók 's at. Würtemberg 's Baden részéről vannak mindennemű gépek, közöttök egy tökéletes mozgonykocsi a karlsruhi vaspálya számára, selyem-, gyapot-, és gyapjúárúk, finom festésű bádgmunkák, bútorok 's a t. Frankfurt adott hangszerket, gypszmunkákat, bronzszoborkákat, daguerreotyp nyomtatványokat, 's a t. Darmstadt szép öntvény vas és gyapjú dolgozatokat, gépeket küldött. Mainz legdúsabban volt képviselve, leginkább kiténtek pompás kocsijai, melyek az orosz nagyhercegnő, 's a weimari örökös nagyhg. számára készültek, — 's legszebb bútorai, melyek közt egy 15 személyre való kerek asztal mahagoni fából, melly minthogy tárcsája egyetlen darabból áll, 1600 forintot adatott el. A 27 terem tele van a legmeglepőbb szépségű tárgyakkal.

Északamerikai egyesült státusok.

New-York, aug. 31. Ön tudja, hogy a Webster úr 's Ashburton lord által kötött szerződvényt 20kán a senatus megerősítette, 's pedig 39 szóval 9 ellen. Tudva van, hogy a megerősítés ellen a titkos ülésben Beuton, 's van Buren egyéb párhívci igen erős ellenzényt emeltek olly annyira, hogy John Calhoun gyűzedelmes ékesszólása nélkül a szerződvény sorsa kétes leendett, minthogy fentartására két harmadrész többség vala szükséges. — Azt, hogy az oklevél tartalmát nyilvánosságra juttaták, mielőtt azt Anglia is megerősítené, europai fogalmak szerint kissé erős indiscretionnak fogják tartani. — A tárgyalás eredménye általában véve itt kedvező benyomást tőn; találkozunk mindazáltal éles, szigorú és keserű gáncsolással is, melly egyes pontokra nézve talán igazolható is. A közvélemény nem akar apróságokkal bibelődni, minőket két tulzó organum, a „Globe“ 's a „Courier and Enquirer“ naponkint kitalálnak, hanem megnyugtatótnak nyilatkozik; itt pedig mindenben a közvélemény határoz. Nevezetesen a „Courier and Enquirer“ gáncsolat gáncsra halmoz, melyek leg-súlyosbika az, hogy a nemzeti becsület meg van sértve. Rosszalja a 9ik cikkben kimondott azon tételt, hogy rabszolga kereskedési ügyekben Észak-amerikai Angliához csatlakozik, mi által büntetésévé lőn azon merényezlézatoknak, miket Anglia az emberszeretet örve alatt Cuba és Braziliára mér; rosszalja az egyesült státusokra rótt azon kötelezést, mellynél fogva az afrikai partokon, nem kevesebb mint 80 álggyuból álló hajó csapatot kell tartania, mi legalább is igen bajos az amerikai tengerhad jelen számszerinti gyöngesége mellett. — Legjobb tartózkodni minden eldöntő itéletettől, míg a szerződvény oklevélserüleg nem fog közébe tétetni, 's remélhető, hogy a Webster és Ashburton közt folyt levelezésből is igen sok fel fog világosulni. A new-yorki lapok egyik legjobbika, a „Journal of Commerce“ e tárgy felett illy értelemben ír: Nem volt várható, hogy a szerződés mindenkit kielégítsen. Hiszen az általa nyújtott jótétemények olly nagyok, hatásai olly igen kiáradnak a művelt világra, hogy ollyak, kik egyéb nyereséget, mint dollarokban föl-számíthatót nem ismernek, nem igen fogják átlátni,

